

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Duborg-Samfundet

Flensborg

AARSSKRIFT 1940

Duborg-Samfundet

Flensborg

AARSSKRIFT 1940

FORORD.

Siden vort foregaaende Aarskrift udkom, er meget blevet anderledes.

Skæbnens Hjul er gaaet tungt hen over vort Fædreland, vort Folk har maattet opleve en 9. April, der for al Fremtid vil staa dybt indskrevet i vor Historie.

Begivenhederne hin skæbnesvangre Foraarsdag tog til at begynde med næsten helt Vejret fra os alle.

Der er næppe nogen Tvivl om, at den 9. April vil blive skelsættende for os, og der er meget, som tyder paa, at den Ydmygelsens Kalk, vi har maattet tømme, kan blive Indledningen til et nyt og bedre Danmark.

I Tiden siden da har vort Folk, som maaske ingensinde før, søgt ind til sit eget Væsens Kilder. Det har ved Fordybelse i sin Historie, sin Digtning og sin Sang hentet Styrke til at bære Dagens Byrder.

Den Del af det danske Folk, hvis Ungdom nærværende Skrift i første Række er bestemt for, har — trods en lukket Grænse — aldrig taget mere levende Del i vort Fædrelands Skæbne end netop nu.

Maatte dette Skrift bidrage til Styrkelse i vor Danskhed og Trofasthed mod vor Folkearv!

Flensborg, i December 1940.

P e d e r J e n s e n.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Rektor, Dr. phil. <i>Andreas Hanssen</i> : Hilsen til Elever, der afslutter deres Skolegang	5
Lærer <i>Peder Jensen</i> , Duborgskolen: Rektor, Dr. phil. <i>Andreas Hanssen</i>	6
Gaardejer <i>Johs. Johansen</i> , Skovlund Mark: En gam- mel Tanke, der ikke kan dø	10
Stud. polit. <i>Hans Ronald Jørgensen</i> : Lidt Pengesnak og en ny Tanke	14
Redaktør <i>E. Christiansen</i> , Flensborg: En af vore egne — A. D. Jørgensen	18
Pastor <i>K. E. Jordt Jørgensen</i> , Flensborg: Om Livet og Døden i nogle af Grundtvigs Salmer	30
Lærer <i>Peder Jensen</i> , Duborgskolen: Om Gustav Jo- hannsen. 1840 — 2. August — 1940	37
<i>Søren Hallar</i> : Danmark-Sangen	44
<i>Duborgsamfundets Kronik:</i>	
Generalforsamling og Aarsfest	46
Aarsskriftet	47
Oplysninger om vore Medlemmer	47
Annoncer	49—56

Hilsen til Elever, der afslutter deres Skolegang.

*Fra D u b o r g s k o l e n er vor Tanke vendt
mod Danmark, mod vort Folk og mod dets Sprog.
Tænk paa, hvorhen du ellers siden drog,
du handle maa, som var af Danmark du udsendt.*

*Et Fristed her du fandt i nogle Barndomsaar
i Selskab med vort Folk, dets Sprog og Minder.
Glem ikke — hvor du siden ellers gaar —
at denne Rigdom dig til Danmark binder.*

*Hvert Aar, hver Dag, hver Time er her spundet
et Net af Traade, der til Danmark gik.
En Dag vil du forstaa, hvad her du fik,
hvad du i Tale, Sang og Tanke her har vundet.*

*Et Afsnit af dit Liv er her henrundet
i Alvor og i Leg — med Tale, Skrift og Sang.
Husk da, naar du i Tanken ser tilbage
paa disse Aar — din Barndoms Skolegang —
du lærte Troskab mod vort Folk af al din Magt:
derfor du hører med til Danmarks Riddervagt.*

*Maaske vil andre minde dig om Danmarks lille Have
og lokke dig med store Staters Magt og Herlighed.
Saa giv det Svar, som er en Landsmands smukke Gave:
»Det mindste Fædreland har Krav paa største Kærlighed«.
Og naar du Klarhed faar, hvad i din Sjæl er saet,
du har tvivler ej, det bedste du har fra Danmark faaet.*

A n d r e a s H a n s s e n.

Rektor Dr. phil. Andreas Hanssen

R. D. og Dbm.

*Mandagen den 18. November
vøjede Duborgskolens blaa-gule
Banner paa halv Stang fra Mor-
genstunden.*

*Ved Aftenstid Søndag den
17. November var Dr. Andreas
Hanssen nemlig efter længere
Tids alvorlig Sygdom afgaaet
ved en blid og rolig Død paa
Københavns Amtssygehus i
Gentofte. Den 22. November
begravedes han paa Hellerup
Kirkegaard.*

*Som det blev sagt i det Efter-
mæle, en stor Del af den danske
Presse gav Dr. Hanssen, miste-
de ved hans Bortgang ikke blot
den sydslesvigske danske Skole sin Førstemand, men hele Dansk-
heden Syd for Grænsen følte hans Død som et Tab.*

*Selv om det nok vidstes, at Dr. Hanssen var meget alvorlig
syg, modtoges Budskabet om hans Død — ikke mindst paa Du-
borgskolen — med dyb Grebethe.*

*Skønt der allerede er skrevet og talt meget om Dr. Hanssen nu
ved hans Død, vil det dog være paa sin Plads, at der ogsaa ristes
ham nogle Minderuner i Duborgsamfundets Aarsskrift.*

*Dr. Hanssen fødtes den 4. Marts 1879 i Kjeldby paa Møen.
Efter overstaaet Lærereksamen fra Vordingborg Seminarium vir-
kede han i 8 Aar ved forskellige Skoler i Provinsen. Fra 1906*

til 1921 var han Lærer ved Gentofte Skolevæsen, det sidste Par Aar var han tillige Inspektør for Gentofte Ungdomsskole og for Gentofte Handelsskole.

Men alt imens Dr. Hanssen passede sin Skolegerning, forberedte han sig privat til Studentereksamen, tog i 1914 en Magistergrad ved Københavns Universitet og i 1915 den filosofiske Doktorgrad paa en Afhandling om Etikken og Evolutionslæren. Endvidere var han i 10 Aar Formand i Lærerkredsen for Københavns Omegn, var i flere Aar Medlem af Bestyrelsen for Pædagogisk Selskab, Medlem af Bestyrelsen for Danmarks Lærerforening og i Aarene 1919—21 Formand for dennes pædagogiske Udvalg. Han fik Tid til at skrive en Danmarkshistorie, en Historieundervisningens Metodik og en Afhandling om Kedelførernes — et gammelt Lav — Historie.

Dr. Hanssen var saaledes en meget vel uddannet Skolemand, da han i 1921 overtog Ledelsen af det private danske Skolevæsen i Flensborg, et Skolevæsen, der dengang endnu kun var i sin Vorden, og hvis Udformning blev lagt i hans Hænder.

Organisation var netop en af Dr. Hanssens stærke Sider, og han tog med en baade fast og nænsom Haand paa sin Opgave.

Det var ingenlunde en let Opgave at gaa ind til; men Dr. Hanssen ejede mange Forudsætninger for at løse den. Han mødte ikke alene med en alsidig Uddannelse, han var tillige en fædrelands-sindet Mand, nærere en dyb Kærlighed til vort Sprog, vor Historie og vort Folkesind, og han ønskede, som han selv har sagt det i en af sine Taler, at være med til at opdrage vor danske Ungdom »til legemlig Styrke, til karaktermæssig Fasthed og Udholdenhed, til Viden om Livets Forhold, til Tro paa en evig Bestemmelse og til at ære, hvad der er Ære værd«.

Naar der i Skolens skønne Festsal findes Symboler paa vor Historie, vort Modersmaal og vor kristne Tro, er dette i god Samklang med Dr. Hanssens Skoletanker. Han ønskede netop, at denne Treklang skulde tone gennem Skolens Virke.

Forfatteren af disse Linier skal, som en af de Medarbejdere, der har været med fra de første Aar, ikke her bedømme, i hvor høj Grad Duborgskolen har evnet at svare til disse høje Maal; men saa meget kan i hvert Fald siges, at for mange gamle Elever

staar Duborgskolen og Skolegangen der i en egen Glans i deres Erindring, og de føler sig knyttet til den med stærke Baand.

Selv om det vel gælder om den største Del af Skolens Elever, at Dr. Hanssen ikke kom i den nære Føling med dem, som be-tinges af Samværet i Timerne — han underviste jo kun nogle faa Timer i de to ældste Klasser — saa gælder det vist for de fleste af dem, at han ved sin fornemme Tilbagetrukkethed indgød dem en dyb Ærbødighed. Og for de Elevers Vedkommende, han var Lærer for, kan det med Sandhed siges, at han havde en Plads i deres Hjerter.

Dr. Hanssen havde en særlig Evne til at skabe smukke og høj-tidsfulde Rammer omkring Skolens Fester, og hans Taler ved dens stemningsfulde Jule- og Dimissionsfester var værd at lytte til. Formen var jævn og ligetil, og Indholdet var præget af Lødig-hed. De, der hørte ham Aar efter Aar, kunde fastslaa en Udvik-ling i Retning af større Lødighed og dybere og mere personlige Udtryk for de evige Livsværdier.

Som Skoleleder blandede Dr. Hanssen sig yderst sjældent i den enkelte Lærers Arbejde, alt smaaligt Posekigeri laa ham fjernt. Dette gjaldt baade den, der havde vist et Ansigt som Lærer inden sin Ansættelse ved Duborgskolen, og den, der kom til Skolen som forholdsvis uprøvet.

Hvad Dr. Hanssen ansaa for Skolens Maal, kunde der imidler-tid ingen Tvivl herske om, og ingen, der tog sin Opgave som Lærer alvorligt, kunde være uenig med ham derom.

I andre Forhold derimod kunde Medarbejdere med en selvstæn-dig Opfattelse af Tingene nok have ønsket, at Dispositioner an-gaaende Skolen og dens Velfærd i højere Grad, end det til Tider var Tilfældet, var blevet truffet paa Grundlag af en forudgaaende Meningsudveksling.

Men Dr. Hanssens Interesser indskrænkede sig ikke til Skolen alene. De omfattede f. Eks. ogsaa Musikken, Naturen og Emner, der var beslægtede med hans Doktorafhandling.

Dog var alt dette kun Fritidssysler. Til daglig var han travlt optaget med det Net af Traade, der til Gavn for Skolen og mange andre Grene af Danskheden udgik fra hans Kontor. Han var en

Mand, hvis Virke spændte vidt. Her skal der ikke gaas ind paa de forskellige Felter, det spændte over, men kun til Slut nævnes, at han bl. a. har skrevet og talt meget — baade paa store Møder og i mindre Kredse — om vor nationale Kamp og dens Kaar, en Kamp, som han selv levede stærkt med i.

Dr. Hanssens nationale Taler prægedes af to tiltalende Egen-skaber, nemlig Tro paa Sagen og Ædruelighed i Bedømmelsen af Stillingen, og derfor kunde de ikke undlade at gøre Indtryk paa danske Tilhørere.

Det Haab, som der i Fjor i Anledning af Dr. Hanssens 60-Aarsdag blev givet Udtryk for i Aarsskriftet, at vi endnu i mange Aar maatte se ham i Spidsen for Duborg-Samfundet, skulde ikke opfyldes. Efter en lang og til Tider meget smertefuld Sygdom har han lukket sine Øjne.

Han saa sit Ideal i at tjene vor Folkesag og derved vort Fædreland.

Ved sin Død fik han det smukke og sande Eftermæle, at han havde været en af Danmarks gode Sønner. Han vil blive savnet iblandt os. Vi vil savne ham paa Skolens Talerstol, hvorfra han til daglig ledede Morgensangen, og fra hvilken han ved Skolens traditionsrige Fester har talt vægtigt og kønt til bortdragende Elever, og vi vil savne ham i Duborgsamfundet, hvis samlende Midtpunkt han var. Hans Minde vil leve længe iblandt os, og Skolens gamle Elever vil ære Mindet om deres Rektor ved at slutte tæt sammen i og vise Trofasthed mod Duborgsamfundet.

Flensborg, i December 1940.

P e d e r J e n s e n.

Dr. Hanssen i Haven ved sit Sommerhus.

En gammel Tanke, der ikke kan dø.

Da en fransk Konge, for nogle Aarhundreder siden efter tapper Kamp faldt i Fangenskab, skrev han hjem til sine paarørende bl. a. den berømte Sætning: »Alt er tabt undtagen Æren.«

Vi nordiske Mænd og Kvinder, som i Dag har været Vidne til at en nordisk Stat efter heltemodig Kamp blev lemlæstet af en Stormagt, og som desuden har oplevet at yderligere tre andre Smaaastater blev besat af to andre Stormagter kan udbryde i en lignende Sætning. Men vi vil sige: »Alt er tabt undtagen Haabet.«

Den 9. April vil for Danmark og Norge ja for hele Norden blive en Mærkedag i Fremtiden.

Endnu i Krigsaaret 1864 evnede Danmark at føre et halvt Aars Krig med to Stormagter; men i Tiden fra 1864 til 1940 er de militære Forhold blevet saa forandrede, at hele Kongeriget, Færøerne undtagen, kunde besættes i Løbet af et Par Timer.

Danmarks væsentligste Mangel i strategisk Henseende er den, at Landet savner Krop.

Den 9. April har lært os, at Sætningen: »Hvad kan det nytte?« for Danmarks Vedkommende er Sandhed i militær Henseende. Selv om man havde ofret noget mere paa Forsvaret, vilde Udfaldet dog have været det samme. Men, har det end vist sig, at: »Hvad kan det nytte-Teorien«, der er fremsat og forfægtet af saa begavede Mænd som Hørup, Zahle og Peder Munch, er rigtig, saa har den 9. April ogsaa lært os, at samme Aandsretnings Tro paa, at Fredstaler, Afrustning og Neutralitetserklæringer kunde afholde Danmark fra krigeriske Forviklinger, har været fuldstændig forfejlet.

Ligeledes er Troen paa, at alle Jordens Folkeslag nu var modne til at virkeliggøre Drømmen om et Folkeforbund, hvor alle Jordens Folk skulde leve fredeligt og harmonisk med hinanden, skrinlagt til langt ud i Fremtiden.

Elever fra Aargang 1927 husker vel endnu et Lysbilledforedrag om Folkeforbundet, som en Dame holdt i Geografiundervisningsrummet paa Duborgskolen.

Det første Billede, Damen viste frem, var et Billede af U. S. A.'s forhenværende, sympatiske, men tragiske Præsident Woodrow Wilson. Foredragsholdersken beklagede denne Mands Skæbne og den ulykkelige Start, som Folkeforbundet fik, idet Wilsons eget Land ikke vilde være med til at føre Præsidentens store, maaske for store Tanke ud i Handling. Tiden har dog vist, at Opgaven var uoverkommelig, og at Jordens brogede Befolkning ikke paa langt nær, var moden til at skabe et internationalt Folkeforbund.

Har det vist sig, at Jordbunden ikke var egnet til en international Folkesamling, saa kan det jo til Gengæld være, at Tiden nu bliver moden til en mere naturlig, inter-skandinavisk Samling.

Folkeforbundsagitorererne henviste til, at ligesom de tyske Lande var samlet til et større Hele, saadan kunde alle Jordens Folkeslag ogsaa samles til en Kæmpelighed.

Tysklands Samling kan dog ogsaa bruges som Forbillede for Nordens Samling, og det med bedre Ret end for Folkeforbundet.

Kunsten i Politik er at arbejde for det mulige, og et eventuelt nordisk Folkeforbund er ikke umuligt.

Det kan se meningsløst ud netop nu, da nordiske Smaastater er saa splittede og afmægtige, at sætte sit Haab til den nordiske Tanke, men vi maa være klare over, at Opgangen maa begynde, naar man er længst nede.

I Aaret 1806 knuste Napoleon den prøjsiske Hær i Slaget ved Jena. Men ligesom det ulykkelige Slag for Prøjsens Vedkommende var Indledningen til Prøjsens Genfødsel og Tysklands Samling senerehen, saadan kan den 9. April 1940 ogsaa blive Vendepunktet, der bringer Danmarks Genfødsel og Nordens Samling.

Krigen varer ikke ved, der vil atter indtræde normale Tilstande i Verden, men saa er Spørgsmaalet: Skal vi igen lokkes til at kæmpe med umulige, internationale Vejrmoder, eller skal vi arbejde paa vor egen nordiske Ideologi, Skandinavismen. Denne Idé har efter 1864 ikke været populær i de nordiske Lande, men Skandinavismen er dog i Modsætning til alle andre Ideologier og andre -ismer, af nordisk Oprindelse.

En kendt Personlighed har advaret mod at høre paa Ny- eller Storskandinavismens kætterske Lære med den Motivering, at

disse unge Fuesentaster vilde genoplive Lehmans og Plougs Studenterskandinavisme. Hertil maa der siges, at den saakaldte Studenterskandinavisme fra 1848 var en ganske naturlig politisk Foreteelse. Den nordiske Enhedsbestræbelse var en Parallel til den Tids Bevægelser i Tyskland og Italien.

Naar Italien fra at være et geografisk Begreb kunde blive til en Enhedsstat, saa maatte Norden ogsaa fra et historisk, folkeligt Begreb kunde blive til en Forbundsstat.

Skønt Danmark i Midten af det nittende Aarhundrede havde en Mængde dygtige og talentfulde Stormænd, saasom Monrad, Lehmann, Hall, Tscherning, Krieger, Andræ, Ploug o. a., saa savnede Folket dog en genial Centralskikkelse, som kunde føre den politisk nordiske Tanke til Sejr. Heller ikke i Sverige eller Norge var der en Mand af Bismarcks eller Cavour's Støbning.

Dog, vort Haab maa stadig være det, at der efter denne Krig opstaar en ny Aand i de nordiske Folk, og at et nyt Slægtled igen for Alvor tager fat paa den store Opgave, som Forfædrene paa Grund af særlige Omstændigheder ikke kunde magte.

Naar en dansk Forfatter i Dag skriver, at den politiske Skandinavisme igen er brudt sammen som i 1864, saa er dette ikke sandt. Nordens Fallitspillere i Dag er de Folk, som har svigtet Nordens naturlige Kald, og som havde sat deres Lid til overspændte, pacifistiske og humanistiske Fraser. De Folk, som ønskede Nordens Splittelse og Afmagt, bærer Ansvar for Forholdene i Dag; thi det er en historisk Kendsgerning, at et magt-politisk Tomrum altid vil friste krigsførende Magters Hære. For Fremtidens Magthavere i de nordiske Lande maa det blive en Hovedopgave at omskabe det militært svage Norden til en magt-politisk Faktor.

Baade i Sverige og Norge har der forhen været en vis Frygt for at indgaa i et politisk Forbund med Danmark paa Grund af den truede Sydgrænse. Det kan være, at Normænd og Svenskere i Dag har opdaget, at der er mere at forsvare i Norden end Sydgrænsen.

Det er almindelig kendt, at den offentlige Mening efter Ulykkes-aaret 1864 opgav den politiske Skandinavisme og indstillede sig paa det i vore Dage saa kendte nordiske Samarbejde

Mindre kendt er det, at der i Danmark befandt sig en Mand som ikke opgav den store Kongstanke, og som saa Nordens politiske Enhed som en naturlig Løsning. Denne Mand var Nordisk Samfunds Formand Dr. phil. C. Rosenberg (død 1885).

Rosenberg tænkte sig et nordisk Rige med en Forfatning, som havde den nordamerikanske Forfatning til Mønster. Hos Rosenberg og hans Venner var Enhedskravets Begrundelse baade folkelig og historisk. Engang havde Nordens Folk staaet hinanden saa nær, at de i Grunden kun var eet Folk, endnu forstod de hinandens Tale, og en fælles nordisk Folkeand forenede dem: men først og sidst: de trængte til hinandens Hjælp overfor truende Stormagter: profetiske Ord og desværre altfor sande.

Det skal indrømmes, at det er lettere at skitsere en Plan end at føre den ud i Virkeligheden, men der skal henvises til, at de forenede Staters Tilblivelse ogsaa var vanskelig.

Den nordiske Idyl er nu forbi. Hele Norden befinder sig i Dag i en Omdannelsesproces. Det er klart, at det gamle idylliske Norden ikke opstaar paany, men vi har Haab om, at der ud af den Omdannelsesproces, som Norden nu gennemgaar, vil opstaa et nyt, stærkt Norden, der ikke vil drive hjælpeløst omkring i Tidens Storme, men som selv kan tage Skæbnen i sin egen Haand. Vi maa føle en Forpligtelse overfor det nittende Aarhundredes Skandinavisme fra Halls og Lehmanns Dage til at rejse Sagen paany, og netop for forhenværende Duborgelever, som har dvælet nogle Aar paa den Banke, hvor Dronning Margrethe i sin Tid opførte det historiske Duborg, maa det være en Æressag at være med til at genoplive Nordens svundne Storhed. Det er givet, at der kommer andre Dage, og vi haaber, at der kommer bedre Dage; derfor siger vi med Bjørnson:

Og vor Fremtid er stor;
thi det trekløv'de Nord,
det skal samles igen, det skal vorde sig selv.

J o h a n n e s J o h a n s e n (Aarg. 1927).

Lidt Pengesnak — og en ny Tanke.

Svingningerne i Kronens Værdi, de deraf følgende Vanskeligheder og den økonomiske Depression siden 1929 har i højere Grad henvendt Opmærksomheden paa Problemet Penge. Man har set Pengenes store Betydning; en Bonde, der mod Verdenskrigens Slutning optog et Laan i devaluerede Kroner med ringe Købekraft, maatte senere forrente og afdrage sin Gæld med »ærlige Kroner« og sled sig op derved; Valutakontrol indførtes med stigende Priser og Vareknaphed i Følge; Kreditten strammedes og alle savnede »Penge«. Det kan da ikke forundre, at mange Projekter angaaende en Penge- og Gældsreform dukkede op, og at nye danske Smaapartier paa deres Program kunde sætte en vældig Forøgelse af Seddelmængden, paa Basis af den danske Jord, i den Mening dermed at kunne frembringe en gylden Tid. Naar man blot havde flere Penge, var alt jo godt.

Det viser sig, at de fleste kun har et meget uklart Begreb om, hvad »Penge« egentlig er. —

Oprindeligt byttede man Vare mod Vare (eller Tjenesteydelser af anden Art, i det følgende indbefattet i Begrebet Vare). Senere gik man over til at benytte en bestemt, gængs Vare som Mellemled ved Tuskhandelen — f. Eks. Kvæg. Af det latinske Ord *pecunia* (Kvæg) er netop vort Ord Penge afledt. Tilsidst blev man staaende ved Ædelmetallerne; de kunde let transporteres, led ikke ved Opbevaring, havde en forholdsvis stor Værdi. Fra at veje Metallet ved hver Handel til at præge Mønter med konstant Vægt var Skridtet kun kort. —

Siden opdagede man, at en Pengeseddel ogsaa kunde gøre det, naar bare man var sikker paa at kunne faa den ombyttet med Mønt til enhver Tid. Og nu har man set, at den ogsaa kan bruges, selvom den ikke indløses med Guld. De saa og saa mange Procent Guld, Seddelbankerne — foruden Udlaan — skulde holde som Dækning for de cirkulerende Banknoter (Guldfod) skulde jo — praktisk set — kun øge Tiltroen til Sedlerne, foruden at Guldet kunde bruges til at betale Udlandet med. Denne Tiltro kunde Pengesedlerne godt have, ogsaa uden Ret til at kræve Indløsning (Danmark for Tiden) og evt. kunde Lovbud hjælpe lidt paa Tiltroen. — Altsaa kan man bare trykke løs, og alle har Penge nok og ingen Sorger mere. Men det viser sig ikke at gaa saa let.

Da man f. Eks. i Tyskland efter Verdenskrigen lod Pengepressen løbe for fuldt Drøn, — fulgte Priserne med. Og hvad nyttede det, at man til sidst havde en Billion, en Million Millioner, Mark i Lommen, naar man for dem kun kunde købe det samme som for én Mark?

Ethvert Forsøg paa ved at forøge Pengemængden at opnaa økonomisk Fremgang er dømt til at strande paa den af Nationaløkonomien opstillede Omsætningsligning. Den siger, at Mængden af Penge M (Mønter, Sedler, samt deres Erstatninger, Checks og Girooverførsler) ganget med deres Omløbshastighed V (Antallet af Gange de benyttes til Betaling i Aarets Løb) er lig med det samlede Kvantum af Varer, der staar til Raadighed T ganget med den gennemsnitlige Pris pr. Kvantum Vare P . Altsaa

$$M \cdot V = T \cdot P$$

Pengemængde $\cdot$ Omløbshastighed = Varemængde $\cdot$ Pris.

Heraf ses, at den samlede Pengesum, der i Aarets Løb er betalt, er lig med Prisen for alle købte Varer tilsammen.

Forøger man nu Pengemængden, bliver, da Varemængden, der staar til Raadighed, jo ikke forøges derved, Følgen i det lange Løb, at Priserne stiger tilsvarende. Den enkelte har flere Penge, men kan købe akkurat lige saa meget som før. At ophjælpe Erhvervslivet er altsaa ugørligt ved blot at trykke Penge. Det kan kun ske ved at fremme Produktionen. Og alle Profeter, der vil sætte Seddelpressen igang, er falske Profeter.

Men selvom Pengene er knyttet til Guldet og Mængden altsaa begrænset, viser det sig, at de ikke til alle Tider har samme Købekraft. For Guldet skifter jo ogsaa Værdi, f. Eks. faldt Priserne i Tidsrummet 1873—1896. Guldproduktionen kunde nemlig ikke holde Skridt med den voksende Produktion og Omsætning, og da Pengemængden var afhængig af Gulddækningen, formindskedes den i Forhold til Behovet og Priserne maatte falde. Danmarks Bønder mærkede det.

Fra 1897 til 1914 steg Priserne. Pengemængden forøgedes nemlig hurtigere end Vareproduktionen paa Grund af, at de syd-afrikanske Miners store Produktion nu kom til. De danske Bønder mærkede det paany.

Under Verdenskrigen frigjordes Pengene helt fra Guldet — en

Seddelkrone og en Guldkrone blev to helt forskellige Ting. At dette var endnu værre end at have Penge, der fulgte med Guldets meget langsomme Værdisvingninger, fik det danske Landbrug haardt at føle. Gæld, der i Aarene lige før og lige efter Fredsslutningen stiftedes i devaluerede Kroner, der maaske kun var 50 Guldører værd, maatte senere tilbagebetales i »ærlige« Kroner à 100 Guldører. Mange, mange Bønder ruineredes derved.

Pengene er jo ikke alene et Omsætningsmiddel, men tillige et Værdiopbevaringsmiddel og Værdimaal. Det er derfor indlysende, at det vilde være bedst, om Pengene kunde bevare en ganske konstant Værdi, dvs. altid have nøjagtig samme Købekraft. For at opnaa dette er der opstillet mange Teorier og gjort mange Forsøg — men hidtil alle forgæves. At et enkelt Land, og især et lille med stærk økonomisk Forbindelse med Udlandet som Danmark, ikke paa egen Haand kan magte denne Opgave, er klart. Det kan kun ske — evt. — ved et internationalt Samarbejde af et saadant Omfang, at det synes haabløst at tænke derpaa. Man faar altsaa affinde sig med, at Kronens Købekraft ændrer sig i Tidens Løb. Men tilbage bliver Ulemperne; for Debitorerne, naar Kronens Værdi stiger, for Kreditorerne, naar den synker.

Og her tillader jeg mig at fremkomme med et eget — og efter mit Vidende ganske nyt Forslag. Hvorfor ikke adskille Pengenes Funktion som Omsætningsmiddel (hvor mindre Værdisvingninger ikke gør saa meget) fra deres Funktion som Værdimaal og Værdiopbevaringsmiddel?

Det er ligetil og har den Fordel fremfor mange andre skønne Teorier, at det lader sig gennemføre i Praksis. —

Kronen vedbliver at være Omsætningsmiddel. Men Transaktioner over længere Sigt afsluttes ikke mere i Kroner, men i en ny Enhed — en ren Regnings- og Bogføringsenhed, ikke en ny Slags Pengesedler, de vilde blot i det lange Løb fortrænge Kronerne og saa selv underkastes Svingninger — f. Eks. kaldet Realer. Fordi deres reale Værdi stadig er den samme. Værdien af en Real fastsættes af Nationalbanken fra Tid til anden; i Dag maaske 1 Real lig 1 Krone, om 10 Aar maaske 1 Real lig 1,30 Kr. eller 0,50 Kr. Saaledes at Realen i Værdi, i Købekraft, stadig er den samme, uanset Kronens Svingninger.

Fordelene ved at have denne stabile Værdimaaler er aldeles indlysende. En Bonde optager en Hypotek paa 10 000 Realer. Han faar udbetalt f. Eks. 9000 Kr. Om 10 Aar tilbagebetaler han sin Gæld, maaske med 8000, maaske med 11 000 Kr. — men dette Kronebeløb svarer nøjagtigt til den Værdi, han fik i sin Tid. Eller en Mand anlægger sin Formue i Obligationer, eller tegner en Livsforsikring, eller sparer i Sparekassen. Han véd, at Værdien heraf altid vil være den samme, hvadenten Priserne stiger eller falder. — Dette er den »ærlige« Krone — den virkelig ærlige Krone.

Saalænge Kreditten gives uden Mellemlid, er der intet Problem. Baade Debitor og Kreditor vil foretrække, at Laanebeløbets Værdi er konstant, Debitor af Hensyn til en Kronestigning, Kreditor af Hensyn til et Kronefald. Indskydes derimod et Mellemlid, en Kreditforening, Bank, Forsikringsselskab, opstaar der et Problem.

Anlægger f. Eks. en Sparekasse sine Kronespares Penges Real-Hypoteker, vil den under et Kronefald stryge en Gevinst, men under en Kronestigning være ruineret. Det er derfor nødvendigt, at Summen af Realer paa Debitor- og Kreditorsiden er lige stor — at ikke alene Hypoteker, men ogsaa den tilsvarende Sum Obligationer, Livsforsikringspolicer, Sparekassebøger lyder paa Realer. —

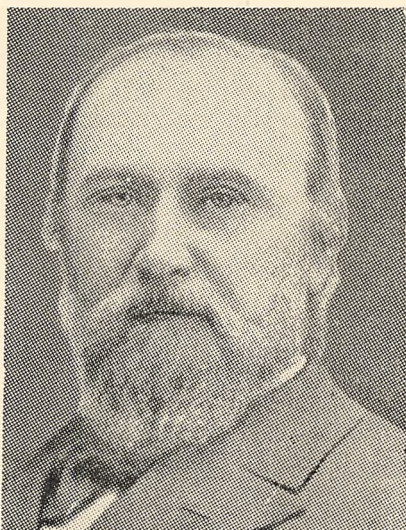
Prioritetsskyldnerne vil, belært af dyrekøbte Erfaringer, hurtigt forstaa Realernes Fordel; og Obligationsejerne er i Forvejen vant til at regne med skiftende Kurser. Men Sparere og Forsikrings-tagere maa først oplyses om Fordelen ved, at deres Sparebeløb resp. Livsforsikring nu har en konstant Værdi — selvom den udtrykkes ved et skiftende Antal Kroner.

Videre kan Realerne f. Eks. bruges til at fastsætte en Ejendoms Grund- og Ejendomsskyld. De faste Skatter vil da altid komme til at udgøre det samme reelle Beløb. Og Arbejdsløn og Gager ligesaa — saa behøves ingen store Forhandlinger, hver Gæng Prisindexen forandres.

Dette er i al Beskedenhed et Forslag til at afhjælpe et af de Onder, der nu i saa mange Aar har tynget det danske Landbrug.

*Hans Ronald Jørgensen (Aarg. 1931),
stud. polit. f. T. Gefrejter imod Vest.*

En af vore egne

A. D. Jørgensen

I en Bys Gadenavne kan man læse en hel Del om dens Udvikling gennem Tiderne. Dengang den ældre Slægt voksede op, kendte vi Drengene hvert eneste Gadenavn i Flensborg. Det var ikke saa svært at følge med; thi der skete ikke store Forandringer fra Aar til Aar. De gamle Navne rokkedes der ikke ved, og der kom kun enkelte nye til i Byens Udkanter. I den nyeste Tid er der sket store Forandringer, det nye Tyskland har givet nye Navne til nogle af de

vigtigste nyere Gader og enkelte gamle Gader og Pladser, og omkring Byen er der groet hele nye Kolonier op, med en Mængde Gader, der bærer tyske Digteres og andre fremtrædende Tyskeres Navne.

Fra dansk Side har man ikke kunnet rejse Indvendinger, men vi vilde have været glade for, hvis der ogsaa var tænkt paa Byens mangehundredaarige danske Fortid. Vi har faaet en Bäckmannsgang, men ikke som København en Nansensgade. Københavns navnkundige Borgmester Hans Nansen voksede for rigelig 300 Aar siden op som Flensborg-Dreng i Slotsgade.

Hvor mange danske Flensborgeres Navne kunde fortjene at foreviges alene fra det 19. Aarhundrede. Vi kunde godt tænke os en Gang, et Stræde eller en Gade, som maaned Værkmester Kruse og Garver Plætner frem for vort indre Øje. Der er ogsaa Navne, som rækker videre ud og har Plads i hele Landets Historie. Der er Professor Chr. Paulsen, som vaagnede først, dengang Sønderjylland vækkedes til national Bevidsthed, Flensborg-Drengen, som langt borte i Thyringens Bjerge gik og blev klar over, at hans

virkelige Modersmaal var Askepot derhjemme. Der er H. L. Martensen, som levede sine første ni Aar i et tysktalende dansk Hjem i Flensborg, men siden blev Sjællands Biskop, den første Mand i Danmarks Kirke, kendt og berømmet ogsaa blandt Tysklands Teologer.

Burde vi ikke ogsaa have en A. D. Jørgensens Gade? Rigtignok var han for saa vidt ikke Flensborger, som han fødtes i Graasten — i Sommer var det hans Hundredaarsdag —, men hans Far var født i Flensborg, hans Bedstefar var Fabrikant i Flensborg, og hans Oldefar og Tipoldefar var Bagere i Flensborg. Han har selv fortalt herom i en Slægtsbog, hvori han ogsaa følger sin Mors Slægt — i fem Led var hendes Forfædre Farvere i Aabenraa. I den »Redegørelse« for sin Udvikling, A. D. Jørgensen skrev og som først blev offentliggjort efter hans Død, fortæller han, at en tidlig Efteraarsmorgen 1833 gik en smuk og kraftig ung Farversvend fra Flensborg nord paa ad Graasten til. Han fulgte ikke Landevejen over Bov og Søgaard Hede, men Stierne langs Fjorden, over Bakker og gennem Dale, gennem Skov og Krat, over Marker og Enge. Paa Ringenæs-Kanten standsede han og saa ud over Sø og Land og glædede sig over sin skønne Hjemstavn. I Graasten opsøgte han Farverhuset, hvor Enken, for hvem han skulde føre Forretningen, tog vel imod ham og bænked ham i Stuen ved Smørrebrød og Øl. Lidt efter gik Døren fra Køkkenet op paa Klem, og et lyst Pige hoved tittede ind. Hun vilde kaste et Blik paa Stueuret for at se, hvad Klokken var, sagde hun, men Meningen var nok tillige at kaste et Blik paa den nye Husbeboer. »Det Par Folk blev mine Forældre,« skriver A. D. Jørgensen.

Disse to Mennesker, opvoksede i udpræget dansksindede Hjem, var betegnende nok for den Tids Forhold oplært paa Tysk. A. D. Jørgensen gik i tysk Skole, og for at »hjælpe Skolen« talte man i Hjemmet Tysk med Børnene. Men da Rejsningens ulmende Baal var i Færd med at slaa ud i lys Lue, kaldte Faderen en Dag Børnene sammen og sagde til dem, at han fra nu af forbød al tysk Tale i sit Hus. Sangen »Længe nok har jeg Bondepige været« var i Færd med at blive levet.

A. D. Jørgensen begyndte i »den lille Skole«, hvor Børnene fik Begyndelsesgrundene — nogle blev siddende der hele deres Skole-

tid —, men den tyske Degn opdagede ham og flyttede ham uden for Tiden op i den store Skole. Da Drengen i Frikvarteret fik Ordre til at hente sine Sager og med sin Tavle og sine Bøger vandrede over Skolepladsen, blev der Tavshed, og hvor Drengen kom forbi, hviskede de andre: »Oddolf skal ind i den stor' Skol'.«

Men Drengen havde hurtigt lært, hvad der kunde læres, og han fik Lov til at komme til Flensborg, hvor der nu var knyttet Realklasser til Latinskolen. Den 2. April 1853, Lørdagen efter Paaske, hørte han sammen med et Par Kammerater til Flensborg og var straalende glad, skønt det var Vintervej med Snedriver og Is. Drengen havde store Drømme og blev meget skuffet. Da Faderen 14 Dage efter besøgte ham, var han trist og modfalden og havde Hjemve. Det hjalp noget, da Aaret efter en yngre Bror ligeledes holdt sit Indtog, hvorefter der i Kvistkamret kunde snakkes »Graastener Dansk«.

Adolf blev et af de Mennesker, som i lang Tid kan styrte sig i Arbejde og saa maaske slaar helt fra et lille Stykke Tid. Han læste og lærte paa Kraft. De tyske Klassikere spillede en Rolle for ham — ligesom for mange andre sønderjyske Drengene —, der kunde faa den Forestilling, at dansk Aandsliv og Litteratur kun var en Afglans af det tyske. C. F. Monrad blev dog hans Lærer i dansk Sprog og nordisk Historie, Monrad, hvem jeg paa hans gamle Dage har set i hans Stuer paa første Sal i Huset paa Hjørnet af Nørregade og Nygade, over Uldvarebutikken, Monrad, som var Lærer ved Latinskolen og efter 1864 aabnede sin egen Skole i Flensborg og var med til at oprette »Flensborg Avis« og med til at skabe Sprogforeningen. Denne Mands Undervisning blev en udmærket Modvægt mod en Undervurdering af vort eget Folks Kultur. A. D. Jørgensen blev især betaget ved at læse den ældre Edda. I sin Redegørelse fortæller han endvidere:

»Dansk Historie læste vi efter Fabricius's Lærebog, der tog Norge og Sverige med, og saaledes vedblev den bestandig at staa for mig som et Led i Nordens samlede Udvikling. Det blev mig en Fornødenhed at have denne større Baggrund som Modvægt mod den tyske Storhed.«

Vi møder ikke sjældent hos A. D. Jørgensen Tanker, som paa ny er traadt stærkt i Forgrunden i vor Tid.

Læsning om Stjerner fik en Tid lang Jørgensen til at blive sent oppe for at lære Stjernebillederne at kende:

»Al Skabningens grænseløse Herlighed udbredte sig ligesom for mig, naar Vægtterraabene lød fra det fjerne og Oliemøllerne klappede i den stille Nat.«

Her møder vi et Billede fra det gamle Flensborg, men maa ogsaa tænke paa, hvor Stjernerne straaede hele sidste Vinter og hvor de i denne anden Krigsvinter synes at tindre med en Straaleglans som aldrig før.

A. D. Jørgensen havde lige fra de unge Dage mange Jern i Ilden, men allerede i Skoletiden lavede han Optegnelser fra Sønderjyllands Historie. I sin Sommerferie 1856 fattede han, hvad han selv kalder »den latterlige Plan« at lave sig et »Arkiv« med egne Værker, dels færdige Ting, dels Titler og Udkast til Ting, der først skulde skrives. Det er noget, som hører med til unge Menneskers Forfatter-Drømme.

Blandt Klassekammeraterne var Henning Matzen — den senere Professor i Retsvidenskab og Politiker —, der udmærkede sig ved Jernflid, glimrende Hukommelse og klar Tænkning. De to gik Eftermiddagstur ud ad Friservejen imod den nedgaaende Sol og drøftede Religionen, hvad de troede paa, og hvad de tvivlede om.

Men der kom en Afbrydelse i A. D. Jørgensens Skoletid. Dels fik han daarlige Øjne, dels fik han Skrupler, kom i en aandelig Krise. Nu vilde han være Landmand. Da han omsider havde faaet Lov hjemmefra og forlod Flensborg for at blive Landbrugslev, var han næsten lige saa opfyldt af et eventyrligt Haab om en rig og herlig Fremtid, som da han kørte dertil. Han tænkte sig, at han kunde drive det til at faa en større Gaard, der levede ham Tid til at dyrke aandelige Sysler. Men det blev strengere Arbejde, end han havde tænkt sig, og end han kunde klare. Han fik Gigtfeber, og da den var overstaaet, vendte han tilbage paa Skolen i Flensborg, hvor han i 1859 blev færdig med Realklasserne.

I Sommeren 1859 gik han en Tid hver Dag op paa den nuværende »gamle Kirkegaard« og opsøgte den Gravsten, der bærer en Marmor-Sfinks. A. D. Jørgensen siger, at den var af vidunderlig Skønhed. Han kunde staa længe som lænket til den gaadefulde Skikkelse, et Billede paa Menneskehedsens ældste Drøm om Døden.

I August 1859 drog han saa til København. Undervejs over Bæltet havde Monrad, som var med paa Skibet, sagt, at nu nærmede de sig Danmarks Hjerter, og Jørgensen havde modsagt ham og anført Valdemarerne som Vidner paa, at Danmarks Hjerter bankede i Sønderjylland. De første Dage i København boede han i Nyhavn, hvor Værterne til Dels var Flensborgere.

Den unge Mand havde nærmest tænkt sig at gaa paa Polytek-nisk Lærestalt, men han slog snart ind paa sine egne Veje. Han hørte Forelæsninger paa Universitetet og søgte til mange Aandens Kilder, samtidig med at han tjente til sit Underhold som Time-lærer og flittigt rørte sin Pen og for Eksempel skrev om Nordens Guder. Paa en Tur i Frederiksberg Have en Oktober-Dag 1859 blev han klar over, at de nordiske Folk tilsammen havde en stor og herlig Opgave i den almindelige Kultur-Udvikling. Allerede i disse Aar naaede han frem til den Erkendelse, at Skuffelser ikke maatte tages for tungt, »den højeste Lykke er at arbejde frem mod et godt Maal«. — For sin Helbreds Skyld flyttede han ud paa Frederiksberg til en ældre Frøkens Pensionat, hvor han senere efter Anmodning underviste hendes 14aarige Broderdatter, som engang i Tiden skulde blive hans Hustru.

I 1863 kom Jørgensen endnu en Gang til Flensborg. Paa Monrads Foranledning var han bleven udnævnt til Hjælpe-lærer ved Latinskolen. Han skulde ogsaa bestyre dens Bogsamling, og De-partementschef Regenborg, Sprogforordningernes Mand, havde Planer om, at Bogsamlingen under Jørgensens Ledelse skulde ud-vides til et større offentligt videnskabeligt Bibliotek. Jørgensen boede hos en Præsteenke »bag Møllen« og kaldte sit Kvarter »Vitskøl Kloster«, idet han førte en Klosterbroders Liv. Nogle Aftener samlede han dog sine Skoledisciple hos sig, hvem han forstod at fængsle. Paa Bededag hørte han i Nikolaj Kirke Pastor Evaldsen holde en Prædiken, som greb ham meget. Han vandrede ud paa en ensom Hedevej og følte sig usigeligt syndsbevidst. Det Aandshovmod, han havde bebrejdet andre, maatte han erkende, at han selv nærrede i sit eget Bryst.

I Flensborg gennemlevede han en stor Del af den bevægede Vinter 1863—64. Han kom jævnlig ud i Landsbyen Kors i Adel-by Sogn hos Henning Matzens Forældre. Faderen var en gammel

brystsvag Væver — et godt Hoved, meget politisk interesseret. Moderen var livlig og beværtede sine Gæster, hvoriblandt der var en Del Landboere, med Sigtebrød og adskillige Kopper Kaffe. Her var der Glæde, da Budskabet kom om, at November-Forfatningen var underskrevet. Frederik den Syvendes Ligfærd blev en uforglemmelig Oplevelse for Jørgensen som for mange andre. I den mørke Aften var der tændt Lygter og Fakler, og Gaderne var fyldte af Borgere og Tusinder af Landboere. Da Kisten førtes om Bord paa Skibet og Flaget langsomt gled til Vejrs og standede paa halv, var Mængden dybt bevæget i tavs Sorg.

Jørgensen var med til at aflasse saarede i Borgerforeningens Gaard. Han fortæller, at Natten til 6. Februar blev der gjort Anskrig, og alle Huse fik Besked om at faa Forplejning rede til et vist Antal Soldater. Alle Flensborgere kom paa Benene. En langvarig Frost var afløst af Tø, og Vejene var spejlglatte. Sammen med en Kammerat arbejdede Jørgensen sig ud ad Slesvig-Vejen, men de kunde kun komme frem ved at holde sig i Landevejsgroften. De saa, at Lygter var tændt langs Kolonnevejene og at der var truffet andre Forberedelser til Tilbagetoget. Den 6. Februar blev en forfærdelig Dag. De var igen sydpaa og saa paa Afstand Kampen ved Sankelmark. — Dybbøls Fald »var for mig Sønderjyllands Tab«, skriver A. D. Jørgensen. Dengang var han allerede i København. Efter at Prøjserne var rykket ind i Flensborg, lod Civilkommissær v. Zedlitz den unge Hjælpelærer kalde og meddelte ham, at han kunde fortsætte ved Skolen, naar han indrettede sig efter, at denne herefter vilde blive en rent tysk Skole. Jørgensen afviste dette Tilbud.

— Det gør mig ondt, bemærkede Civilkommissæren, thi saa kan De ikke faa nogen Gerning i Deres Folk.

Det fik den unge Mand imidlertid alligevel — ja, i høj Grad.

I København slog Jørgensen sig igennem som Lærer ved Schneekloth's Skole. Han blev aldrig Student, skønt faa »studerende« som han, men trods manglende Studentereksamen oplevede han senere, at ansete Mænd gjorde deres Indflydelse gældende for at faa ham udnævnt til Professor ved Universitetet. Historikeren Professor Erslev, hvem Jørgensen langtfra var enig med i alle Spørgsmaal, omtalte over for sine Studenter A. D. Jørgensens

40 Fortællinger som »et Værk af vor første Historiker«. Imidlertid fik Jørgensen sin særlige Embedsgerning. I 1869 blev han Assistent i Kongerigets Arkiv, i 1874 Fuldmægtig, og i 1883 udnævntes han til Rigsarkivar. I denne Egenskab gennemførte han en fuldstændig ny Ordning af det danske Arkivvæsen med et Rigsarkiv for de Dokumenter, som vedrørte hele Landet, og Landsarkiver for de enkelte Landsdeles Ting.

A. D. Jørgensen vilde først og fremmest være Sønderjyllands Historiker, det var mere og mere blevet hans faste Hensigt, og det blev han i høj Grad, om end han aldrig fik udgivet den samlede Sønderjyllands-Historie, som han havde drømt om. Det skortede ikke paa Opgaver alligevel. Han havde arbejdet saa flittigt og dygtigt og vakt saa megen Opmærksomhed med sine talrige Afhandlinger, at der kom Henvendelser til ham om at løse ærefulde Opgaver. Han skrev en nordisk Kirkehistorie, 40 Fortællinger af Sønderjyllands og 29 af Nordens Historie. Han skulde til det store Værk »Danmarks Riges Historie« skrive den sidste Del, om Tiden 1814—1864, men blev ikke helt færdig med denne Opgave inden sin Død.

Paa den anden Side kan det siges, at netop denne Opgave, som sysselsatte ham lige til det sidste, havde hele hans Kærlighed. Hans Livsværk var Genrejsning efter 1864, Erkendelse af Virkeligheden, Udrensning til ny Sundhed. Som enhver redelig Historiker, ethvert ærligt Menneske maatte han mere eller mindre bevidst — i sin Iver for at finde Sandheden — til Tider føle sig stedt i en haabløs Konflikt, naar det gjaldt om at finde Aarsag og Skyld. Han kunde være haard i sin Dom baade over Fortidens og Nutidens historiske Skikkelser — og til andre Tider erkende, at hver enkelt gror ud af sit Folk og af sin Samtid. Vi maa først og fremmest erkende egne Brøst, dømme os selv.

A. D. Jørgensen kunde gribe fejl i sin Dom og kunde blive meget ensidig, for Eksempel naar han tog Parti for den ene sønderjyske Fører imod den anden, men han kunde snart efter opfordre den, der stod hans Hjerte nærmest, til Samling om det afgørende med sin danske Modpart. For den fælles Sags Skyld var dette en bydende Pligt. Jørgensen har ogsaa fremhævet den søn-

derjyske Sags Betydning som Samlingstegn for hele Folket. Saaledes skrev han den 13. September 1890 til den norske Rigsarkivar Birkeland, at det var en simpel Kendsgerning,

»at Nordslesvig er det væsentligste Bindeled mellem Stænder og Samfundslag i Danmark«.

Det er vist gaaet mange som mig, at for dem har A. D. Jørgensens Værk været hans 40 Fortællinger. Dem modtog og gennempløjede den nuværende ældre Slægt i sin Barndom og Ungdom, og i dem sporede vi umiddelbart den friskpløjede Muld. Hvor blev Skikkelserne levende, og hvor styrkedes selv i Skildringen af Forfaldstider Troen paa Folkets Fremtid samtidig med, at Kærligheden til Fædrelandet vældede rigt og levende.

Jørgensen granskede Kilder og fældede nye Domme, han tog Hæder fra den ene og gav til den anden, men han vidste ogsaa, at vi Mennesker som oftest kun faar fat i et Stykke af Sandheden, og at historisk Granskning er en møjsommelig Søgen, en stadig Opdagelsesrejse.

Vi møder i A. D. Jørgensens Liv og Gerning noget af den Linje, som særlig klart er traadt frem for den nuværende Slægt i Sønderjylland, Fronten og Broen. Han var ikke kun Videnskabsmanden, men skønt han som dansk Embedsmand efter 1864 mente at maatte være særlig forsigtig, blev han dog et vigtigt Midtpunkt for sønderjysk nationalt Arbejde i hans Samtid. Han holdt mange Traade i sin Haand, han var Raadgiver og Vejleder for sønderjyske Førere, særlig for H. P. Hanssen, han var med til at skabe Sønderjyske Foreninger i Danmark, han gav Stødet til Tidsskriftet »Sønderjydske Aarbøger« og til Bogsamlingen paa Margretesminde (Gustav Johannsens Bolig i Flensborg), en Forløber for den nuværende Flensborghus Bogsamling. Men samtidig med at han bestandig tænkte paa at styrke Fronten, havde han sin egen Mening om Forholdet til den nationale Modpart. Som sønderjysk Historiker mente han gennem Slægt og Venskabsforbindelser at have bedre Forudsætninger end sine Forgængere i den historiske Videnskab for at vise Slesvigholstenerne og deres Bevæggrunde Retfærdighed. Historikeren og Skolemanden Johan Ottosen (Gustav Johannsens Svigersøn) skriver i »Sønderjydske Aarbøger« for 1899, at A. D. Jørgensen vurderede Mennesker og Standpunk-

ter efter, om de svækkede eller styrkede Evnen til at holde ud i Slesvig:

»Men tillige var han *Slesvigeren*, i samme Forstand som han har kaldt *H. L. Martensen* for den sidste Slesviger. Det vil sige, at hans Grundstemning mod tysk Sprog og Dannelse er en Velvilje, der kun forvandler sig til fast Tilbagevisning, naar det fremmede vil skylle vort eget bort.«

Titlen »den sidste Slesviger« er i Tidens Løb knyttet til flere Personligheder, saaledes den gamle Præst fra Sommersted og Tandslet, der ligesom Monrad ligger begravet i Nærheden af Kapellet paa Møllegade-Kirkegaarden i Flensborg. Den »sidste Slesviger« faar vi aldrig at se, særlig naar der herved kun skal tænkes paa Brobyggere til bedre Forstaaelse mellem de to Nationaliteter. Den Opgave vil altid foreligge, ogsaa og netop særlig i Tider, da Misforstaaelser har hobet sig op. Men Ottosen har altsaa villet fremhæve Jørgensens Vilje til at bygge Bro.

Foruden gennem *A. D. Jørgensens historiske Værker* og hans Redegørelse for sin Udvikling samt andre Forfatteres Levnedsbeskrivelser, hvoriblandt ikke mindst Højskoleforstander Rosendals Kapitel om Jørgensen i anden Del af hans Værk »Træk af Danmarkens Historie i Sønderjylland« fortjener at nævnes, lærer vi Jørgensen nærmere at kende i den store Bog »*A. D. Jørgensens Breve*«. Den kom i Fjor, udgivet af Den danske historiske Forening i Hundredaaret for dens Stiftelse og samlet af Historikerens Søn Harald Jørgensen.

Det ses her, hvor meget 1864 kom til at betyde for *A. D. Jørgensens Liv og Gerning*. Den 5. Maj 1865 skrev han saaledes til Monrad:

»Der er efter min Mening intet, slet intet andet tilovers end at ydmyge sig og vedgaa netop sine Fejl og sin Brøde, thi enhver vil dog finde noget af den hos sig og altid mere, jo oftere han ser.«

Den 25de i samme Maaaned skriver han til samme Modtager, at muligvis kommer en Diktator til at føre Norden til sin Ret. Han kan dog af forskellige Grunde ikke ønske dette:

»Det er at ville for tjene sin Skæbne og sin Lykke, og det gør det danske Folk aldrig i Evighed, det gør intet Folk af dem, der nu lever i Europa.«

Fjorten Aar senere, den 8. Juni 1879, skriver Jørgensen til Gustav Johannsen, at han arbejder paa en Sønderjyllands-Historie, der »skulde bidrage til at genoplive Forestillingen om det tabte Land her i Riget«. Og den 16. November 1882 skriver han til Johansen:

»Da jeg sad her i København i 1864 med knækkede Forhaabninger og med Følelsen af, at vi nu maatte begynde forfra i vor nationale Kamp, da besluttede jeg for mit Vedkommende at kaste alle mine Studier over Bord og samle mig paa Fædrelandets Historie for ad denne Vej at give mit Bidrag til det nye Danevirke. Dette Maal har jeg aldrig tabt af Syne — —.«

Den 15. Juli 1883 skriver den danske til den norske Rigsarkivar:

»Mit Livs Tilskikkelse er blevet den, hver Dag i det mindste een Gang at føle Brodden af mine særlige Landsmænds tunge Lod.«

Og den 31. December 1893 til Forstander Poul Hansen paa Vallekilde:

»Der var et udtalt Fællesskab hos alle os, som oplevede 1864 i vor bedste Ungdomstid og aabnede vort Hjerte for det Kald, der da lød til os om at tage fat, hver paa sit, for at rejse Folket og bevare Fremtiden.«

Disse Udtalelser, som har Bud til os den Dag i Dag, fortsættes igennem Jørgensens hele Liv. Den 29. November 1896 skriver han til Forstander Christoffer Baagø:

»Det var Tanken om at finde Rede i »Grunden til Danmarks Ulykke«, som til sin Tid drev mig til Historien — —.«

I sin Redegørelse for sin Udvikling understreger Jørgensen, at det var hans Livsopgave at berede en sundere Fremtid. Han bøjede sig i Lydighed for de Opgaver, som krævede hans Indsats:

»Min utrættelige Drivfjer var den lidenskabelige Kærlighed til Folk og Fædreland, som jeg fik i Arv fra mit Hjem —, ikke den Kærlighed, som er en Ild, men den, som er et Instinkt, en Længsel og en dyb Lykke.«

A. D. Jørgensen elskede sit historiske Arbejde. Han fejrede Historien som den ypperste blandt Muserne:

»Thi hvilket Skuespil er større end selve Livet og hvilken Digter kan maale sig med Virkelighedens Rigdomme.«

Enhver af os, selv de yngste, har sine Oplevelser at se tilbage paa, sine Minder om alt, hvad der har gjort Indtryk paa ham og saaledes bidraget til at forme hans indre Jeg. Hvad disse Minder er for dig og mig, det er Historien for Folket. A. D. Jørgensen vilde skrive Historie ikke kun for Fortidens Skyld, men for Fremtidens. Johan Ottosen siger med Rette om ham:

»Han følte sig viet til at finde, at vidne om og overbevise os om det ubrydelige, lønlige Samhør mellem vort Folks Fortid og Fremtid. Han m a t t e tale. Derfor talte han med Myndighed.«

Forleden fremdroges Johannes V. Jensens Ord:

»Kun den, i hvem Fortiden er stuvet op, har Fragt ind i Fremtiden.«

Der er det mærkelige for os ved at fordybe os i Danmarks Historie efter 1864, at de Mænd og Kvinder, som vort Folk trængte til, de groede saa at sige op af Jorden, ikke let og i overflødig Mangfoldighed, men saaledes, at naar de faa satte alle Kræfter ind og talte og handlede med den Hjertevarme og den utrættelige Nidkærlighed, som Folkets Modgang og Sorg tvang frem, saa kunde det Krafttag magtes, der maatte tages for, at Genrejsningsarbejdet kunde komme i Gang.

Naar vi læser vor egen folkelig Historie i Sønderjylland, i Sydslesvig, naar vi ældre tænker tilbage paa, hvad vi selv har oplevet, saa ser vi ogsaa her forunderligt bekræftet, at der ligesom slumrer en Kraft i Jorden, i Folkedybet, og naar Vinteren synes endeløs og haabløs, saa beredes i Mørket, i Dybet de første tilsyneladende fattige, men med hele Vaarens ubrydelige Styrke udrustede Spirer. Danske Flensborg-Drenge, sønderjyske Drenge groede frem, naar de haardest tiltrængtes. Og naar Hindringerne taarnede sig op, saa groede Tro, Mod og Kraft med Vaarbruds-Styrke i deres Bryst.

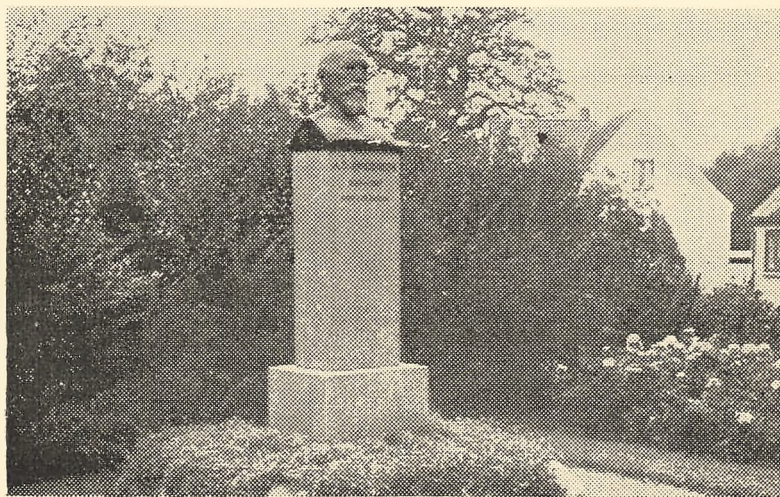
Raske Drenge og Mænd — de elsker disse Tider og synes, at det er en særlig Gave til dem, at de har faaet Lov til at være med, naar der er haardt Brug for Ungdomsmod og Tjenersind. Raske Drenge foragter det alt for lette og nemme og magelige. Hvad Glæde er der ved kun at klare den Slags Ting, for Eksempel i Idræt, hvad Morskab, for ikke at sige Ære er der ved at deltage i og vinde i en Fodboldkamp, hvor Modparten paa Forhaand er

fuldkommen umulig. En rask Dreng er kun tilfreds med sig selv, naar han har sat noget ind, ja helt er gaaet ud af sig selv, har overgaaet sig selv.

Men hvor selvmodsigende vilde det være, om de samme Dreng og Mænd vilde hænge med Hovedet, fordi et lille Folk, en lille Flok er falden i deres Lod tillige med en stor Opgave, om de følte sig fristet til at svigte den vanskelige, maaske farefulde Post og følte sig draget til Modparten, fordi det store Tal, den store Magt var samlet her, om de vilde undslaa sig, naar det gjaldt Ansvar og Offermod.

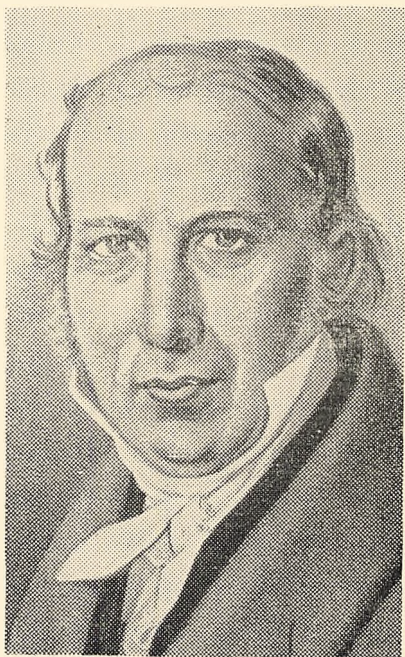
Landsmænd med Selvagtelse er stolte af Danmark i tusind Aar, stolte af at maatte være med til at skrive et Blad i dets Historie, som kommende Slægtled ikke vil blues ved. Det er ikke den daarligste Post, uden for Danmarks Port, paa Forpost langs Tilbage-togets Veje, tilsyneladende over for en knugende Overmagt at skulle føre Kampen for sit Folk og samtidig at skulle bygge Bro til det store og mægtige Nabofolk. Netop her kan vi faa Brug for al Tro, alt Haab og al Kærlighed. Uden for Danmark kan vi arbejde med paa, at gamle Danmark kommer til at bestaa, saa længe Bøgen spejler sin Top i Bølgen blaa.

E. C h r i s t i a n s e n.

Graastens Mindesmærke for dets store Søn.

Om Livet og Døden i nogle af Grundtvigs Salmer.

En af de store kirkelige Begivenheder i Danmark i Aaret 1940 var Indvielsen af Grundtvigs kirken paa Grundtvigs Fødselsdag den 8. September. Overalt i Verden har dette usædvanlige Bygningsværk vakt stor Opsigt. For os Danske er det let at se, at Arkitekten som Model til sin Kæmpekirke har valgt den danske Landsbykirke, idet han har villet minde om, at det var Grundtvig, som vakte Kirken af dens Dvale i hele Danmark. Men desuden minder Taarnfacaden med sine slanke, lodrette Inddelinger i

Murværket om et Kæmpeorgel; »Orgelkirken« kaldes den mange Steder i Udlandet. Der er da heller ingen Tvivl om, at Arkitekten med denne Ejendommelighed i Stilen har villet lede Beskuerens Tanker hen paa Grundtvig som den danske Salmesangs Genopliver. Grundtvigs Salmedigtning var som et Kæmpeorgel. Den ejer alle Orglets Toner, baade de høje, lyse og festlige Akkorder og de mørke, tunge Moll-Klange. Overhovedet var det betegnende for Grundtvigs Digtning, at han bevægede sig i Modsætninger. Hans Liv var fuldt af Modsætninger, og Salmerne blev skrevet med hans Hjerteblod. I hans Indre rasede Kampen mellem Liv og Død, — lige til hans sidste Stund. »Mein Gegensatz ist Leben und Tod« var Grundtvigs Svar til den tyske Filosof Marheineke, da denne besøgte ham paa Christianshavn for at indvie den danske Kirke i den hegelske Filosofis Lære om Verdensudviklingen, som bevæger sig i Modsætninger, der tilsidst forener sig for at »gaa op i en højere Enhed«. Grundtvigs Liv

forløb i Modsætningen mellem Liv og Død, men disse to Modsætninger gik ikke op i en højere Enhed. Døden og Livet var for Grundtvig uforsonlige Fjender, og derfor var hans Liv en Kamp indtil Enden.

Denne Kamp mellem Døden og Livet afspejler sig i hans Salmedigtning, og her har han hentet sine Tanker fra vor Herres Jesu Evangelium, især det Evangelium, som Apostelen Johannes overleverede os. Livet, det var det Liv, som Jesus, Guds Ord, bragte til Verden, som det hedder i Johannesevangeliet 1,4: »I Ordet var Liv«. Den samme Modsætning, som findes mellem Livet og Døden, findes mellem Lyset og Mørket. Lyset og Mørket har kæmpet med hinanden her i Verden lige siden Jesu Komme: »Og Lyset skinnede i Mørket, og Mørket begreb det ikke.« (Johs. 1,5) hedder det i Johannes's Juleevangelium. Betegnende er det, at Grundtvig, som jo omdigtede flere af Kingos og Brorsons Salmer, der var blevet slemt mishandlede i Evangelisk-christelig Psalmebog, i andet Vers af Brorsons Julesalme: »Her komme dine arme smaa« netop gør Brug af den Tanke fra Johannesevangeliet om Lyset, der skinnede i Mørket. Han skriver:

Vi løbe dig med Sang imod
og kysse Støvet for din Fod,
til Livsens Sol i Dødens Nat
blev du os født, vor Sjæle-Skat!

i Stedet for Brorsons

O salig Stund! O søde Nat!
Da du blevst fød vor Sjæle-Skat.

Men var dette Julens Evangelium, saa fandt Grundtvig ikke mindre, at den samme Modsætning var Grundtonen i Paaskens Budskab. I 1832 modtog Grundtvig et Brev fra sin Ven Pastor Gunni Busck med en Opfordring til for Alvor at give sig i Lag med at digte Salmer til den danske Kirke. Grundtvigs Svar paa Brevet var Salmen »Tag det sorte Kors fra Graven . . . .«

Tag det sorte Kors fra Graven!
Plant en Lilje, hvor det stod!
Ved hvert Skridt i Dødningehaven
Blomster spire for vor Fod!

*Englevinger paa vor Grav
for den brudte Vandringsstav
Palmefugl for Askekrukke!
Frydesang for hule Sukke!*

*Solen sortned, da han blegned,
som for os udgød sit Blod,
Graven lyste, Mørket segned,
da forklaret han opstod.
Ton, vor Lousang, højt i Sky,
sødt i Paaske-Morgengry:
Jesus Kristus er opstanden!
Ewig lever Guddoms-Manden!*

Brutalt gøres der her op med Døden i de abrupte Imperativ-sætninger i første Vers. Skarpt stilles Modsætningerne op imod hinanden: Det sorte Kors imod den lyse Lilje, som er Symbolt på det evige Liv. Dødningehaven imod de spirende Blomster. Englevingerne imod den brudte Vandringsstav. Her er ikke gjort noget Forsøg paa at mildne Overgangen. For Grundtvig eksisterer der slet ingen Overgang, han kender ikke nogen højere Enhed, hvori de to Modsætninger, Livet og Døden, kan gaa op. Det, der er sket i Paasken, er et *U n d e r*, og det er det *Under*, han vil skildre i sin Salme. Underet kan ikke beskrives mere brat end med Ordene i andet Verse: »Graven lyste«. Da *M a r t e n s e n*, den danske Teolog fra Flensborg, blev bekendt med Salmen, udtalte han, at han vilde have foretrukket at lade Korset blive staaende, omend smykke det med Roser. Martensen vilde udligne Modsætningerne, mildne Sorgen, men ikke fjerne den! Men Grundtvig lod Ordene staa, som han havde skrevet dem. Intet Billede var ham for stærkt. I en anden Salme (»Vær velkommen, Herrens Aar . . .«) fra 1843 benytter han i andet Vers den gamle Legende om Frøet fra Livets Træ i Paradisets Have, som blev lagt i Adams Mund, da han var død, og spirede frem af Adams Grav. Denne Legende overføres nu paa Jesu Opstandelse fra de Døde med Ordene: »Da Livstræet fæsted i Graven Rod«. Ogsaa her er det sagt med skarpest mulige Formulering.

Nu har man ment, at der er en Udvikling at spore hos Grundt-

vig i to Salmer, hvori han i særlig Grad omtaler Døden, og at denne Udvikling skyldes, at Salmerne er skrevet til forskellig Tid, saaledes at Grundtvig i Løbet af de sytten Aar, som ligger imellem de to Salmers Affattelse, skulde være modnet i kristelig Henseende og have overvundet sin Angst for Døden. I 1843 skrev han Salmen: »At sige Verden ret Farvel«, hvori Dødens Gruskildres paa en Maade, saa det ikke let glemmes; det hedder, at »Døden med sin Iistaphaand gjør Skiel imellem Støv og Aand« og »bortvifter Hjertets Varme«. Men i Aarene 1860—64 digtede han den yndede Begravelsessalme: »Som Dug paa slagne Enge«. Dette Digt fremstiller i nogle smukke Naturbilleder Døden, naar den kommer for at hente de Kristne. De gaar i Døden med et Smil. Ja, Døden føles af dem, der har taget imod Guds Ord, paa samme Maade som den lette Gysen af Kulde, der kan gribe en Vandringsmand paa en tidlig Sommermorgen, lige før Solen staar op.

Det er sandt, at Grundtvig i Tiden imellem disse to Salmers Tilblivelse havde en svær aandelig Krise, nemlig i Foraaret 1844. Dette fik utvivlsomt Betydning for hans kristelige Digter- og Forfattervirksomhed. Selv skildrer han i et Brev til Vennen Peter Rørdam sine aandelige Anfægtelser som en »Vandring gennem Dødens Skyggedale«. Men han gik ud af Krisen endnu mere forvisset om, at »Lyset skinner i Mørket«. »Jeg har, Gud være lovet!« hedder det i Brevet, »nu faaet hele min Aandskraft tilbage, ja vel endog faaet den forøget og ved min Vandring igennem »Dødens Skyggedale«, ved Lyset, som aldrig forlader den troende Kristen, om han end drømmer sig forladt, vundet et nyt, langt klarere Syn over Livet, baade her og hisset . . . .«

Nu er det imidlertid af Interesse at se, at umiddelbart efter Krisen, i Efteraaret 1844, skriver Grundtvig nogle Linjer, som til Overskrift bærer: »V e d m i n e g e n G r a v «.

En Træl af Kød og Blod
og tiggerarm paa Mod
en Kæmpe dog i Færd,
sig hviler trostigt her,
i Kraft af Barnedaab
med Herlighedens Haab.

Her fremhæves altsaa paany Modsætningerne i Grundtvigs Liv! Paa een Gang Træl, ja Tigger og Kæmpe. Kæmpe kan denne Træl og Tigger kun være i Kraft af sin Barnedaab. For det er Gud, som gør ham til Kæmpe. Det er Gud, som »er mægtig i de svage«, som han skrev det følgende Aar, 1845, i Daabssalmen »Løgnens Fader vi forsage . . . .« Dette er jo de gamle Tanker, som var fremme i Jule- og Paaskesalmerne, ja i 1820, da han med Henblik paa Forklarelsen paa Bjerget skrev:

*Vi sidde i det lave,
vor Herre over Sol,
vi sidde mellem Grave
han paa sin Faders Stol!*

Endnu saa sent som i 1872, da Grundtvig var 88 Aar gammel, samme Aar, som han døde, skrev han en Salme, hvori han omtaler Dødens Gru paa en lige saa virkningsfuld Maade som i Salmen »At sige Verden ret Farvel«. Døden skildres her som en Sejlads hen over det vilde Hav. Det ser ud, som om Døden bærer ind i den evige Undergang. Er der ingen Mulighed for Redning? Jo, men kun hvis Aanden staar for Styret og Guds Ord er Kompas. De to første Vers lyder:

*Gammel nok jeg nu er blevet
mellem Vugge min og Grav;
nu jeg staar paa Falderebet
ved det store, vilde Hav,
hvor Magnetten er Gudsordet,
og Guds Aand staar selv ved Roret.*

*Stormene er frygtelige,
stille staar her Mandevide;
nærmest er de Dødes Rige,
nemt det er at støvne did;
men, o vee for Uglesangen!
Bundløs der er Undergangen!*

Vi maa derfor hævde, at Krisen i Aaret 1844, selvom den ellers var betydningsfuld nok, ikke bragte nogle nye Synspunkter i Grundtvigs Salmedigtning, hvad Døden og det evige Liv angaar.

Fra først til sidst gjaldt det for Grundtvig om at trække Modsætningerne op, Modsætningerne mellem Liv og Død. Naar saaledes Grundtvig i Salmen »At sige Verden ret Farvel« beskriver Døden paa en saa uhyggelig Maade, er det udelukkende for paa denne Baggrund desto stærkere at kunne fremhæve Jesus, vor Frelser, som den, der har overvundet Døden (Vers 3). Med Hensyn til Salmen »Som Dug paa slagne Enge« maa det imidlertid bemærkes, at disse Modsætninger mellem Livet og Døden, som vi nu kender fra adskillige af Grundtvigs Salmer baade fra før og efter 1844, jo ingenlunde er udslettede i denne Salme! Der skildres, hvorledes Engen er blevet slaaet med Leen, og det er kun Livsordet, som er i Stand til at mildne Dødens Bitterhed. Dødens Kuldegys omtales ogsaa i denne Salme, omend jo langt fra saa brutalt som i den førstnævnte. Tankegangen er saaledes i Virkeligheden ikke undergaaet nogen Forandring. Naar Grundtvig ogsaa før 1844 kunde synge om, at »Døden er jo kun et Blund, som vi fra Sønnen kende« i en Salme (»Har Haand du lagt paa Herrens Plov« 1837—43), hvor han ogsaa meget skarpt trækker Modsætningerne op mellem det timelige og det evige, da er det et Udtryk for hans kristelige Haab; og naar han talte om at »sove hen som Sol i Høst gaar ned« (»Kirkeklokke, ej til Hovedstæder« 1845), da er det udtalt som et fromt Ønske, en Bøn til Gud. For det er Gud alene, som gør det muligt. Salmen skal ikke opfattes som et Forsøg paa en Udligning af den bratte Overgang mellem Liv og Død eller mellem det timelige og det evige. Grundtvigs Begravelsessalmer har ingen Berøringspunkter med den gængse sentimentale Gravstensindskrift: »Hvil i Fred!«

At Grundtvig har Ret til undertiden at skildre Døden i en saa dyster Tone, at man bliver angst for den, og undertiden saa mildt og blidt, som var den en Søvn, man blev dysset i, viser en Sammenligning med den hellige Skrift. Grundtvigs Hensigt med at digte Salmer var, at Menigmand skulde stifte Bekendtskab med Bibelens Tanker. Nu omtaler Bibelen Døden ud fra de to Synspunkter: Døden som den sidste Fjende og samtidig siges det, at denne Fjende er tilintetgjort; Døden er opslugt til Sejr (1. Kor. 15,26 og 54). Døden er altsaa vor Fjende, den sidste vi har. Men allerede nu kan det siges, at Dødens Brod er taget bort, fordi

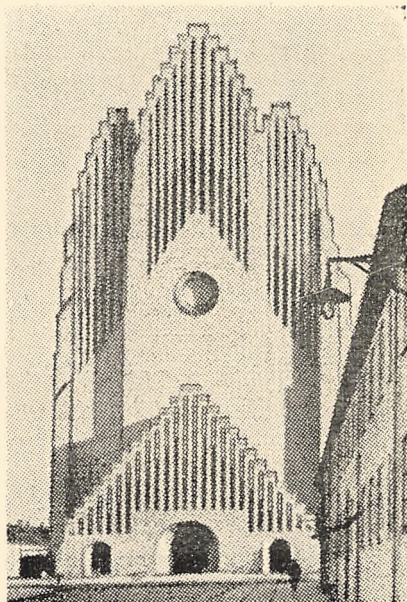

Jesus har sejret i Kampen mellem Livet og Døden, og fordi han har lovet os Andel i denne Sejr ved sin Genkomst. Selvom saaledes vor Sejr er noget fremtidigt, ejer vi den allerede nu i Principet, i Kraft af vor Tro. — Det er denne bibelske Tankegang vi moder i Grundtvigs Salmer. Han var fortrolig med den fra Barnsben, fordi hans Moder havde indprentet ham denne Mod-sætning mellem Livet og Døden og lært ham, at det er Livet, der kommer ned til Støvet; i Digtet »Min Moder« skriver han ved sin Moders Død 1822:

*Tak, du, som fødte mig til Daab,
indpræntede mig Livets Haab!*

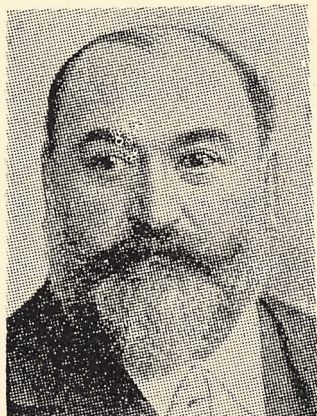
*Min Frelser lever, og jeg ved,
han vil til Støv nedtræde,
hvor dybt end Orme-Tand mig bed,
skal jeg ham se med Glæde!*

K. E. Jordt Jørgensen.

Om Gustav Johannsen

1840 — 2. August — 1940

Blandt de sønderjydske Førere, som Nationalitetskampen i forrige Aarhundrede kaldte frem fra en forholdsvis ubemærket Tilværelse, indtager Gustav Johannsen en fremtrædende Plads.

Han var uddannet til Lærer og ønskede kun at føre en fredelig Tilværelse som saadan i sin Hjemstavn; men Forholdene tvang ham frem til at tale sine Landsmænds Sag over for den tyske Herbergsstat og dens Repræsentanter først som Medstifter og Redaktør af Flensborg Avis, senere i en lang Arrække som Medlem af tyske Parlamentter.

Baaret af Tro paa sin Sag og af Landsmænds Hengivenhed gik han med frejdigt og ukueligt Mod sin Vej gennem Livet — ogsaa gennem Fængsel og Fæstningsarrest, indtil han træt og opslidt, under en Deltagelse, som det kun bliver en Høvding beskaaret, stedtes til Hvile i sin Hjemstavns Jord, kun 61 Aar gammel.

Gustav Heinrich Jøns Johannsen, der nedstammede fra en dansk Lærerslægt i Angel, fødtes Søndag den 2. August 1840 i Gundeby ved Slien, men voksede op i Sylvested lige ved Dannevirke, hvortil hans Fader blev forflyttet i 1841.

Da der i 1851 indførtes dansk Skolesprog i Sylvested, fik han fra sit 12. til sit 16. Aar Undervisning i og paa Dansk. Tre Ting fra Barneaarene satte i særlig Grad Præg paa ham for Livet, nemlig Begivenhederne i Treaarskrigen, som han jo delvis oplevede paa nært Hold, den forannævnte Danskundervisning og Faderens Religionsundervisning.

Efter et Par Aars Virksomhed som Hjælpeleer kom han paa Tønder Seminarium og tog saa i 1860 (eller 1861?) Lærereksamen i København.

Indtil Krigen udbrød i 1864, virkede han som Lærer dels i

Sollerup, dels i Langballe. Han var meget afholdt baade af sine foresatte, sine Kolleger og den Befolkning, han virkede iblandt.

I 1862 havde han giftet sig med Margrethe Kühl, en Gaardmandsdatter fra Treja. Ogsaa hendes Slægt var dansk. Hun var en flittig, nøjsom, selvornægtende og opofrende Kvinde, og disse Egenskaber blev der god Brug for i det Liv, som de to Ægtefolk kom til at føre.

Ved Sønderjyllands Erobring blev han afsat og flyttede til Flensborg, hvor han først virkede som Privatlærer og senere ved Holdts private Drengeskole. Fra begge Stillinger blev han tvunget bort, og for at opretholde Livet forsøgte han sig en Tid som Boghandler og Forlægger. Han udgav bl. a. et Par Sangbøger og nogle Hefter: »Fra den danske Bogverden«, med Prøver af dansk og norsk Litteratur og litteraturhistoriske Indledninger.

I 1869 begyndte han sammen med Bogtrykker Thillerup, Garver Plætner, Købmand Freudenreich og Overlærer Monrad at udgive Flensborg Avis. Snart maatte han selv overtage Redaktørstillingen. Desuden blev han Kirkeældste og Borgerrepræsentant, ligesom han fik flere andre Tillidshverv, saa han blev en meget optaget Mand. Fra 1881 til 1884 og fra 1886 til sin Død i 1901 var han Medlem af den tyske Rigsdag, valgt i henholdsvis 2. og 1. sønderjydske Valgkreds; endvidere havde han Sæde i den preussiske Landdag. I 1882 maatte han derfor afgive Redaktørstillingen ved Avisen. Han havde fundet en udmærket Afloser i J. Jessen. I sin Redaktørtid havde han for øvrigt to Gange maattet vandre i Fængsel i Glückstadt og een Gang i Fæstningsarrest i Magdeburg.

Gustav Johannsen var ypperlig som Taler, og det hvad enten han stod paa Talerstolen i en sønderjydske Kro eller i et tysk Parlament. Naturligt veltalende og fuld af Lune, som han var, til Tider ogsaa snertende, formaaede han at fængsle selv sine Modstandere og at begeistre sine Meningsfæller. Gustav Johannsen vandt alle, som han kom i Berøring med ved sin personlige Elskværdighed. Naar han i 1881 valgtes til den tyske Rigsdag med 6410 Stemmer mod den tyske Kadidats 5576 (i selve Flensborg By fik han 2400 Stemmer mod 1400), saa skyldtes dette netop i nogen Grad hans personlige Egenskaber. Han var yderst slagfærdig i et Ordskifte, kunde saa at sige gribe Modstanderens

Vaaben i Luften og legende let ramme ham med det lige i Pletten Ved en beklagelig Misforstaaelse havde han faaet en uforsonlig Modstander i den fra Stubbæk ved Aabenraa stammende Landdagsmand, Amtsdommer C. J. Jürgensen. Denne, der i øvrigt har efterladt sig et godt Minde ogsaa blandt danske Sønderjyder, tilraabte engang i Landdagen Johannsen: »Sie sind ja gar nicht in Nordschleswig geboren!« Hertil svarede Johannsen:

»Ganz richtig, Hr. Abgeordneter Jürgensen! Ich bin zwar nicht in Nordschleswig geboren, aber von den Nordschleswigern erkoren. Sie, Hr. Jürgensen, sind allerdings in Nordschleswig geboren — aber für die Nordschleswiger verloren!«

Gustav Johannsen, der var Rigsdagens næststørste Medlem, var, første Gang han hørte Bismarck tale, gaaet fra sin Plads og stod i en af Gangene ved en tom Stol for bedre at høre. Derved kom han til at staa i Vejen for de frisindedes Fører, Lasker. Denne, der var lille af Vækst, kom til og sagde: »Det mægtige Danmark spærrer mig Vejen«. »Men Danmark misbruger aldrig sin Magt over for de svage,« svarede Johannsen og traadte til Side.

Johannsen stod som sine Forgængere i Rigsdag og Landdag stejlt paa sine Landsmænds Ret; men han forstod bedre at skaffe sig Ørenlyd for og Tilslutning til sine Krav. Sin største og sidste Triumf fejrede han, da han i 1899 — stærkt mærket af Sygdom — i den tyske Rigsdag rejste Sagen mod Kollerregimentet. Ved den Lejlighed gav hans Tale Genlyd langt ud over Tysklands Grænser, og han foranledigede, at tyske Politikere fra Centrum til Socialdemokrater fældede en knusende Dom over v. Kollers Tvangsstyre i Sønderjylland.

Gustav Johannsen havde som nævnt let ved at vinde Mennesker. Han traadte i venskabelige Forbindelser med flere af de betydelige tyske Parlamentarikere, der ansaa ham for en klog og taktfuld Politiker. Man satte Pris paa ham som Omgangsfælle, og han færdedes hjemmevant i berlinske Kredse; men han glemte aldrig sin Oprindelse. Begivenhederne i 1848—50 havde gjort et saa dybt Indtryk paa hans Sind, at de paa en vis Maade havde givet det dets Grundstemning. Da man saaledes engang i et Selskab i Berlin — sikkert uden ond Hensigt — bad ham synge: »Dengang

jeg drog af Sted«, svarede han først, at denne Sang var forbudt i hans Hjemstavn. Da man derpaa ytrede, at der ikke skete noget ved at synge den i Berlin, undslog han sig dog og blev tavs. De danske Soldatersange fra 48 var for ham Udtryk for noget helligt, som ikke kunde gives til Pris for fremmede.

Sine sidste Aar tilbragte Johannsen mest i sit Hjem, Margrethes-Minde i Flensborg, hvor han blev trofast plejet af sin Hustru. Han døde den 25. Oktober 1901.

Den senere Rigsdagsmand H. P. Hanssen har givet en meget smuk Karakteristik af ham, hvoraf der her fremsættes nogle Rids:

»Der legede en Dreng ved Danevirkes Fod. Hans Forældre var danske. Minderne, som talte til ham, var danske; men Sproget, som lød omkring ham, var tysk. En Dag standsedes han i sin Leg af Kanonerens Torden. Kampgnyet fra Isted Hede stod ind over hans Legeplads. Og Kampen drog ham med sælsom Magt. Aandeløs pilede han afsted mod Øst, til han naaede Valpladsen og modtog sine første, dybe og varige Indtryk af den lange, tusindaarige Grænsekamp mellem Dansk og Tysk.

»Der opdukkede en Dag en ung, smækker Yngling ved Seminariet i Tønder. Han havde et Par spillende Øjne, et lyst Hoved og et varmt Hjerte. .... Naar Ferien kom, gik han fulgt af glade Kammerater sydpaa, ned til Danevirke, hvor en ung blussende Fæstemø ventede ham med Længsel. Og der var Glæde over det hele Sogn, naar det spurgtes, at han var kommen hjem.

»Der sad nogle faa Aar senere en ung evnerig Lærer i Angel. .... Han var afholdt af alle, agtet og elsket af Forældrene og forgudet af Bornene. .... Han havde sit eget lille hyggelige Hjem, og Fremtiden syntes lys og straalende.

»Men der kom en Dag, »da Sorgen udspændte sit Vingefang saa knugende tungt over Danevang« .... Kongen var død, og Danevirke forladt .... Fædrelandets Ulykke gik ham dybt til Hjerte .... han vilde dele sine Brødres Kaar i de onde Dage og slog sig ned i den gamle Handelsby Flensborg ....

»Der sad en aldrende Parlamentariker i Landdagen, bred og stærk, Armene lænede paa Pulten, Ansigtet i Smil. Omkring hans Plads samles Oppositionens lyseste Hoveder .... Samtalen tager snart Fart. .... Han er nærved at overgaa sig selv. Som han sidder, bred og mægtig, paa sin Plads, med spillende Øjne og spillende Vid, som Midtpunkt i en Kreds af Landdagens betydeligste Mænd, tildrager han sig uvilkaarlig Opmærksomhed fra alle Sider ....

»Der staar en Dag en Mand paa Talerstolen i en nordslesvigsk Kro. Salen er fyldt til Trængsel. Solen falder ind ad Vinduet og bader ham i Lys . . . . Hans Øjne lyser af Lune og godt Humør. Med kraftig Røst istemmer han »I alle de Riger og Lande«; Sangen fylder Rummet. Saa tager han Ordet. Han indleder med et Fyndord og taler en Stund roligt og alvorligt. Men pludselig glimter Lunet, Folket smiler; han taler videre, en rungende Latter fylder Salen. Saa begynder han at spørge, Tilhørerne svarer, først enkeltvis, undseligt og dæmpet; men Spørgsmaalene bliver mere æggende, og Svarene mere enstemmige og kraftige. Til sidst dirrer de af Harme. Han hæver Stemmen til mægtig Patos og river alle med . . . . Han sænker Stemmen, og vemodsfuld taler han om de henfarne Dage, om deres Kamp og Møje . . . ., om Nederlagets tunge Stund, mens Øjnene rinder, og Læberne bæver i de haarde, vejrbidte Ansigter. Men saa taler han atter om Genrejsningens Dag; og de bøjede Skikkelser . . . . retter Ryggene. Han slutter med en ildfuld Appæl og tænder derved Begejstringens Glød i Ungdommens Bryst . . . .

»Der kom en Dag en ny Overpræsident til Hertugdømmerne . . . . Landets Børn blev jaget i Landflygtighed; . . . . Klagerne naaede snart ud over hele Europa. Saa satte Rigsdagen Kollerpolitiken paa Anklagebænken. Anklageren traadte frem; hans Ansigt var blegt, hans Gang vaklende, Klæderne falder i store Folder om hans afmagrede Krop. Hans ene Fod stikker i en stor Filtsko. Han er mærket til Døden. Hvert Skridt volder ham øjensynlig Smerte, som han støttet paa sine Stokke skrider frem. Da springer en af Husets bedste Mænd op, springer rask til, griber ham under Armen og fører ham op paa Talerstolen. Saa begynder han træt og mat; men snart taler han sig varm. Bifald slaar ham i Møde. Hans gamle Kraft vender tilbage; han skrider frem til Angreb og retter drøje Hug mod Overpræsidenten, mod Landets ansvarlige Regering. Præsidentens Klokke lyder, men behændigt affarerer han det truende Ordensraab. Huset er med; et mægtigt Ekko svarer ham. I tre samfulde Dage drøfter Huset Kollerpolitiken; og da Ordskiftet var endt, faldt Dommen: den tyske Rigsdag forkastede Kollerpolitiken som unyttig, umoralsk og uretfærdig.

»Der sad en dødsmerket Mand i sin Stue, ene og lidende. Paa Væggen hang et Billede af Jesus, som vandrer paa Søen; det gav det Oprin, da Peder stiger ud af Baaden, og idet han synker, raaber: »Herre, frels mig!« En god Ven traadte ind ad Døren, hilste fra gamle Venner, opfriskede gamle Minder og talte med ham om Sundhed og Styrke, Sommer og Solskin, og hvad andet han mente der havde god Klang i den syges Øren. Men da smilte

han vemodigt, rejste sig tung og træt af Lænestolen, pegede paa Billedet og sagde stille: »Nu tænker jeg mest paa dette!«

»Otte Dage derefter samledes der paa een Dag flere Tusinde gode danske Mænd i Flensborg. Stille og sørgmodige fulgte de en sort, blomstersmykket Kiste gennem de trange Gader . . . ud til de vidtstrakte Kirkegaarde . . . Følget viste, at det var en stor Høvding, der jordedes.«

I sin Lignelse »Traaden ovenfra« fortæller Johs. Jørgensen om, hvor skæbnesvangert det blev for Edderkoppen, da den glemte Betydningen af den Traad, som den i sin Tid havde firet sig ned ad, og hvori hele dens kunstfærdige Spind hang.

Paa lignende Maade gælder det i Folkelivet om at forstaa, at der skal være en levende Forbindelse mellem Fortiden og Nutiden.

Lige saa glædeligt som det er, at Erkendelsen heraf netop nu er i Vækst i vort Folk, lige saa glædeligt er det, at der i vor Historie er Skikkelser nok, som det er værd at standse ved, og hvis Indsats i Fortiden i Forbindelse med de Udslag, vor Folkeaaend har givet sig i de nuværende Skæbnetider, kan give os Tro paa en Fremtid som Folk. Gustav Johannsen er en af disse Skikkelser.

Ligesom Nordsløvrig har givet os en Hans Krüger, Vestsløvrig en Jens Jessen og Østsløvrig en H. P. Haanssen, saaledes er Gustav Johannsen vokset frem af Sydsløvrigs Muld og har paa den smukkeste Maade indskrevet sit Navn i vor Historie som en af vort Lands gode Sønner.

Hvem der vil have udførligere Besked om denne djarve, uforfærdede sønderjydske Talsmand, henvises til nedennævnte Kilder. Her har det kun været Formaalet — i Hundredaaret for hans Fødsel — som en Hilsen til gamle Elever at fremdrage hans Minde og indenfor en snævrere Ramme kort at pege paa hans Betydning.

P e d e r J e n s e n .

L i t t e r a t u r :

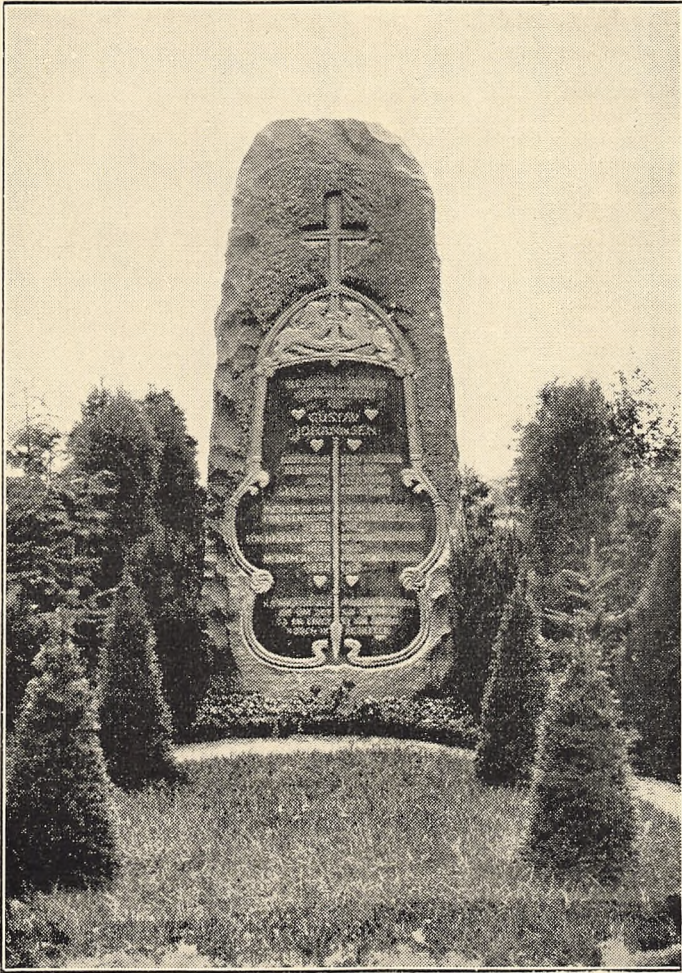
Fr. v. Jessen: Mennesker, jeg mødte.

H. Rosendal: Træk af Danmarkens Historie i Sønderjylland.

Joh. Ottosen: Et Bidrag til Gustav Johannsens Historie. (Sønderjydske Aarbøger 1902.)

Alexandra Johannsen: Gustav Johannsens Barndom. (Sønderjydske Aarbøger 1914.)

Gustav Johannsens Grav paa Kirkegaarden
ved Møllegade i Flensborg.

Danmark-Sangen

Jeg har sortnende Hede og hvidnende Sande
i Vest og i Nord,
og mod Øst og mod Syd har jeg grønklædte Strande
om Ø og om Fjord.

I de vidtbredte Agre bag Skovenes Rande
staar Kornet og gror.

Jeg har nok til Jer alle, i Marker og Vande,
min Rigdom er stor.

Det er Danmark, din Moder, der taler,
og lyt til mit Ord!

Du har Hjemret i Riget saa længe tilbage,
som Landet bestod.

Du fik Lov til at leve beskærmede Dage
i Tider af Blod,
og i Frihed, i Retfærd og Fred uden Mage
har Stammen sin Rod.

Men at værne Din Arv og at dø uden Klage
du ogsaa forstod.

Det er Danmark, din Moder, der taler,
saa lyt ved min Fod!

Er nu alt blevet andet? Er Arven lagt øde
og Rigdommen endt?

I er nu kastet ud i et haardere Møde,
end før I har kendt.

Blev I slæppe og sløve, er Mændene døde,
blev Slægten forvænt?

Skal for Kiv og Splidagtighed Folket nu bøde,
har Bladet sig vendt?

Det er Danmark, din Moder, der taler,
har Ordet dig brændt?

*Men jeg tror, at en stærkere Vilje vil stige
af Trængslernes Aar,
at jert Nag og jer smaalige Tvedragt skal vige
for ædlere Kaar.*

*I skal bygge et Værn i jert fædrene Rige,
saa Folket bestaar,
saa det kender sin Arv, og om nogen vil svige,
forkastet han staar.*

*Det er Danmark, din Moder, der taler,
saa værn om min Gaard!*

*For I elsker min Skov, mine Agre de brede,
fra Nord og til Syd,
og I elsker min Strand og min mørkladne Hede,
og Vandenes Lyd.*

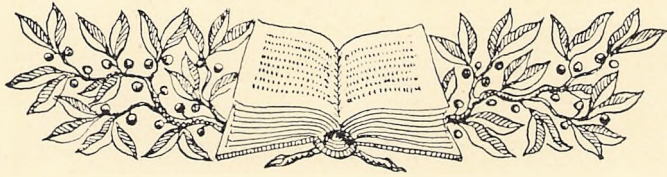
*Kun hos mig har I hjemme, kan synge og bede
i Smerte og Fryd.*

*Dette ældgamle Land skal I styrke og frede,
blandt Lande en Pryd.*

*Det er Danmark, din Moder, der taler,
saa hør mig og lyd!*

Søren Hallar.

Duborgsamfundets Kronik

GENERALFORSAMLINGEN OG AARSFESTEN 1940.

Duborg-Samfundet afholdt sin Aarsfest sammen med de nye Dimittender den sidste Eksamensdag, 16. Marts. Efter en lille Generalforsamling, hvor Aarsberetning og Regnskab blev behandlet, og hvor Fru Advokat Johannsen indvalgtes i Bestyrelsen og Lærer P. Jensen genvalgtes, samledes man i Festsalen. Alle Pladser, omkring ved hundrede, fyldtes.

Efter et Velkommen og et Par Sange talte Rektor Dr. Andreas Hanssen om Finlands National-Epos, Kalevala, om Elias Lønroth og hans Betydning for Vækkelsen af Finnerne som Folk og om den Forbindelse, der var mellem dette Arbejde og Finlands Kunst og Musik. Det klang i Sibelius's Musik, og det følte i den Maade, hvorpaa det finske Folk værgede sig mod Undertrykkelsen.

Derefter spillede Frk. I. Ottosen »Valse triste« af Jean Sibelius, og Hr. Niels Christensen viste en interessant Lysbilled-Række fra Finland og dets Byer, dets Folk i Arbejde og Fest.

Saa blev Chokoladen serveret. Kaffe kunde ikke skaffes — men Kager var der nok af.

»Duborg-Sangen« blev sunget, og Hr. Oskar Nielsen talte som Klasselærer for Afgangsklassen, hvorefter Fru Dr. A. Hanssen prydede de nye Væbnere med den rød-hvide Sløjfe, og Rektoren udbragte et Leve for dem. Derefter talte Hr. Johs. Büchert som Klasselærer for Fortsættelsesklassen — og oplæste Runebergs »Vårt land, vårt land« som en Hilsen til dem, der nu gik ud af Skolen. Ogsaa de fik et Leve med paa Vejen.

Endnu havde Lærer H. Meng og Lærer N. J. Billum Ordet for at tale til de unge, inden Rektoren sluttede det smukke Samvær, der helt igennem var præget af Alvor og Samfølelse med vort Folk mod Syd og Nord.

AARSSKRIFTET.

Redaktionsudvalget bestaar af Lærerinde Frk. E. Madsen, Bogholder P. Køster og Lærer P. Jensen.

Paa Grund af Grænselukningen den 9. April har det ikke været muligt at opretholde Forbindelse med Frk. Madsen, og da P. Køster er indkaldt til tysk Militærtjeneste, har Arbejdet med Aarsskriftet hvilet paa Redaktionsudvalgets sidstnævnte Medlem.

Desværre kan Aarsskriftet først komme vore Medlemmer i Hænde et Stykke ind i det nye Aar, da det ikke er muligt at faa det trykt for Jul.

OPLYSNINGER OM VORE MEDLEMMER.

En Fortegnelse over Medlemmerne, deres Adresser, Uddannelse og Skæbne er vi under de forhaandenværende Forhold ikke i Stand til at bringe. Den maa udskydes til bedre Tider.

Mange af Skolens »gamle Dreng« er indkaldt til tysk Militær- og Arbejdstjeneste.

To er faldne, nemlig Wilhelm Winckelmann, falden i Polen, Willi Nicolajsen, falden i Frankrig 3. Juni 1940.

Nedenfor bringes en Fortegnelse over gamle Elever, om hvilke vi ved, at de er indkaldte. Det er imidlertid meget muligt, at Fortegnelsen ikke er fuldstændig.

Carl Andresen	Heinrich Hansen	Johannes Lorenzen
Albert Andresen	Karl Hansen	Nikolaus Matthiesen
Henrik Born	Nikolaj Hansen (Geipel)	Heinz Müller
Karl Böwadt	Walter Hansen	Martin Müller
Diedrich Böwadt	Christian Harck	Johannes Nissen
Henrik Böwadt	Bertold Hermannsen	Nis Petersen
Karl Bressen	Christian Ingwersen	Jacob Petersen
Christian Bryhl	Ernst Jess	Hans Paulsen
Karl Budach	Hans Jessen	Siegfr. Petersen
Hans Fr. Budach	Nikolaus Jessen	Herbert Petersen
Hans Clausen	Marius Jessen	Hermann Staub
Karl Danneberger	Paul Jensen	Zilo Sørensen
Anton Derda	Hans Ronald Jørgensen	Hermann Tychsen
Erich Ernst	Heinrich Kienke	Johan Tychsen
Frederick Exler	Holger Korsholm	Karl Tychsen
Bruno Friedrichsen	Peter Krogh	Eduard Thamm
Phillip Friedrichsen	Helmuth Krübbc	Hans Wingender
Willi Fries	Peter Køster	Franz Wingender
Wilh. Friis	Helmuth Leckband	Lars H. Schubert
Werner Glüsing	Aksel Lieb	Otto Møller
Ernst Hansen	Harriot Lorenz	

Til Slut vil vi gerne rette en Tak til alle dem, som ved deres Medarbejde, Hjælp eller Støtte har bidraget til Aarsskriftets Fremkomst.

Vi takker vore Medarbejdere for Bidragene til Aarsskriftet, vi takker Dagbladet »Politiken« for Tilladelsen til at bringe Søren Hallars Danmark-Sangen, og vi takker vore Annoncører for den Støtte, de har ydet os.

Vi ønsker alle vore Medlemmer og Læsere et godt Nytaar.

*Paa Redaktionsudvalgets Vegne:
Peder Jensen.*

Duborgskolen. Trappegang.

„Flensburger Rumhaus“

Vin og Spirituosa

Andreas M. C. Holst

Søndertorv 1   Telefon 101

Union-Bank

Telefon 1376 og 1377

udfører

*alle
Bankforretninger*

J. Jessen & Co.
Efterflg.

Sæbefabrik

Flensborg   Telefon 48

H. MADSEN

Malermester

Vanggade 28 III

DROGERI

Farver, Lak, Tapeter

Herbert Kenter

Harreslevgade 55

Gnomenkeller

*ladet
zum Besuch ein*

Telefon 2116

A. C. Hinrichsen

Foto, Films, Forstørrelser

Duborg-Drogeri

Schlageterplads / Telefon 1075

Spis godt!

Spis i

Fiskerestauranten

over for »ZOB«

Telefon 1527

WILHELM BARLAG

NØRREGADE 36, TELEFON 760

HUSHOLDNINGSGENSTANDE / GLAS / PORCELÆN

RASMUS JESPERSEN

SMEDEMESTER

Vogn- og Beslagsmed - Alt Grov- og Klejnsmedearbejde udføres

Harreslevgade 7

Telefon 1724

Hansen & Co.

Nørregade 94/96
Telefon 660

Holmen 70

Herre-Beklædning
og
Fodtøj af alle Slags

BOY MAGNUS

HOLMEN
Telefon 2118

*Deres Forretning
for Modevarer*

Chr. Detleffsen

Pferdewasser 1 — Fernruf 5 u. 8

Holz - Sperrholz

Leichtbauplatten - Eiserne Träger

N. P. WEJBEL

Nørregade 15 - Telefon 1867

Kaffe, Te, Chokolade

Specialitet:

Hjemmelavet Konfekt

Sophus Gregersen MALERMESTER

Farver og Tapeter

Nørregade 125 - Telef. 825

Flensburg

KOLONIALWAREN
WEINE u. SPIRITUOSEN

C. C. Petersen

Flensburg

Norderstrasse 78, Fernspr. 103

S. Münchow

Klejnsmedemester

Nørregade 125 Flensburg

Telefon 1890

G. Christiansen

Ure og Guldvarer

Ankra og Junghans

Søndergravene 7, Flensburg

Telefon 245

Nørregade
80

H. C. THORIUS

(Indeh. WILHELM ANDERSSON)

Grundlagt 1884

HUSHOLDNINGSSAGER OG LEGETØJ

Nørregade
80

BAHNHOFS-HOTEL

FLENSBURG

— modernisiert und behaglich eingerichtet —
empfiehlt sich den Besuchern aus Stadt und Land

Detlef Jepsen

Bageri og Konditori

Harreslevgade 62

ULDALL & CO.

FLENSBORG

Telefon 2173

M. Frølich · Atelier

*PORTRÆT- og
AMATØRARBEJDE*
i fuldendt Udførelse

FLENSBORG

Toosbügade 15, Telefon 698

Manufaktur
Konfektion

*Seværdig, staaende
stor indendørs Udstilling*

Chr. Meier

Skrædderforretning

Duborggade 18

Porcelæn

Thomas C. Jessen

Stort Udvalg i Gaveartikler

Krystal

Nørregade 54-56, Flensborg, Telef. 92

Flensborghus

Hotel & Restaurant

Nørregade 76 - Telefon 802

LÆS

Eduard Knutzen

Norderstrasse 147

Telefon 2746

Fachgeschäft
für Gartenbauartikel

FLENSBORG AVIS

og

DER SCHLESWIGER

SKOTØJSHUSET KETELSEN K. G.

Harreslevgade 26 og Nørregade 48-50

Telefon 1710

RINGIA-SKO

A. CLAUSEN, Storegade 1 *Telefon 2441*

SPECIALFORRETNING I FINE SÆBER og PARFUMER

W. KÜLPER

Kvalitets=Lædervarer

Nystaden 41 og Nørregade 11/13

Telefon 348

FÄRBEREI MATTHISEN

FLENSBURG / Telefon 262

CHEMISCHE REINIGUNG

Annahmestellen: Hafermarkt 2, Holm 58, Grossestr. 28, Neustadt 47

J. H. Beckmann & Co.

Alt i Jernvarer og Værktøj

Nørregade 30—32

FLENSBURG

Telefon 107

CHR. FR. VITH, FLENSBURG

Kul-Import

KUL, KOKS, BRIKETTER, BYGNINGSMATERIALE

en gros & en detail

Hafendamm 26

Telefon 37 og 42

C. F. JANSSEN

Kachelöfen — Kachelherde — Mehrzimmerheizungen —

eiserne Oefen — Herde — Kessel — Zentralheizungen

Sanitäre Anlagen — Wand- und Fussbodenplatten

Sämtliche Reparaturen und Reinigen

Telefon 2213

FLENSBURG

Norderstrasse 121

Foto-Drogerie Spenningsen

Flensburg — Fernruf 2595

Toosbüystrasse 13

Grossestrasse 22

CHRISTIAN BIRCK

Alt i Husholdnings- og

Køkkenredskaber

Harreslevgade 5 - Telefon 382

RESERVERET

Skotøjshuset Peetz

HOLMEN 55 — Telefon 800

Eneudsalg af DORNDORF-SKO

Flensburger Eiskremfabrik

Munketoft 7 — Telefon 1324

Fineste Varer i Spiseis

BLAD-CENTRALEN

(Otto Nielsen)

Bog- og Papirhandel
Storegade 83   Telefon 2678

*Stort Udvalg i Fyldepenne og
Pencils. Reparationer udføres*

HANS BOYENS

Flensburg-Harrisleefeld
Telefon 1369

*Manufaktur- und Herren-
bekleidung:*

Spez.: Arbeiterbekleidung

Pianohuset Wendorff

HOLMEN 14 — Telefon 2129

Det førende Hus i Musikinstrumenter, RADIO, Klaverer, Noder

Det kgl. octr. almindelige

Brandassurance-Compagni

stiftet 1798 i København

Tegner alle Brandforsikringer

Hovedfuldmægtig for Tyskland:

A. P. KLOSTER, Holmen 70, Telefon 1945 og 1946

PETER P. FRIIS

Malermester

Flensborghus

Telefon 802 modtager Besked

Marien-Café og Konditori

Nørregade 11-13, v. Fruekirken
Telefon 1788

Første Klasses Bagværk

En god Kop Kaffe!

BORGERFORENINGEN

Holmen 17 — Telefon 1385

Godt Madsted - Velplejede Drikkevarer

Das führende

PHOTO-KINO-SPEZIALHAUS

DRECOLL-THURNER

Holm 10

Telefon 1165

ASMUS BRIX

Dampbageri

GODEVARER

Nystaden 4

Telefon 962

FRIEDRICH MAU

Snedkermester

BYGNINGS- OG MØBELSNEDKERI

Jørgensgaardegade 10

Telefon 1596

Die gute Uhr von

BIRKENFEIDT

FLENSBURG — GROSSE STR. 75 — TELEF. 2511

Das Fachgeschäft für

UHREN, SCHMUCK, SILBERWAREN U. TRAUINGE

100 AAR SILO - OPTIK

1840—1940

Et Bevis paa Kvalitet og Ydelse

Storegade 9

FLENSBURG

Telefon 2060

FLENSBURGER REPRODUKTIONSANSTALT

Felix Köhring

Harrisleerstrasse 3

Fernsprecher 2715

Klischees

Zeichnungen

Entwürfe

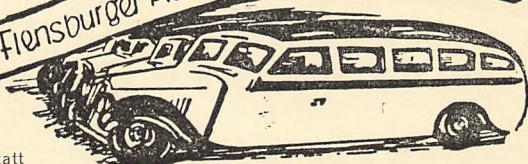

A FAG FLENSBURG

FERNRUF
1444

Allgemeine Flensburger Autobus Gesellschaft

NEUSTADT 19

Reparatur-Werkstatt
Garagen-Vermietung
und Wagenpflege

Inh.: Zimmermann & Boegh

Sonderfahrten für Vereine und Gesellschaften. Büro im Zentral-Omnibus-Bahnhof (ZOB) Nord-
eingang, 1 Treppe. Zur Verfügung stehen Schnell-Omnibusse mit 12, 16, 20, 26, 30 bis 32 Sitzplätzen.

C. T. KISTRUP

Lyksborg Vandmølle

Telefon Lyksborg 128

WILHELM GRUMANN

Werkstätte für neuzeitliche Blumenbinderei

Flensburg, Holm 7, im Rathaus

Fernruf 2408

M. C. MORITZEN

Skræddermester

Riddergade 6

Telefon 2875

ELEKTRO-HAUS TH. PAULSEN

vorm. H. Feuersenger

Fachgeschäft für Radio- und sämtliche Installationsarbeiten

Flensburg

Toosbüystrasse 3

Telefon 1128

Bücherstube Krohn

Gute Literatur

Kunstgew. Werke - Politik

Grossestr. 24 Fernspr. 1021

RESERVERET

STØTVORE ANNONCØRER — DESTØTTER OS!

PAUL HENTSCHEL

Spezialgeschäft für Oefen,
Herde u. elektr. Kochgeräte
Norderstr. 82   Telef. 1155

HOLM-BAD

Holm 11   Telefon 2655
Geöffnet von 9 bis 19
Sämtliche mediz. Bäder sowie
Warmbäder, Massage u. Fussbäder
E. BLAUT

ALFRED OHLSEN

Dampfärberei und chem. Reinigungsanstalt

FLENSBURG

Laden: Grossestrasse 89

Fabrik: Holm 47

PETER SPECHT - FLENSBURG

Oliemalerier, Raderinger, Træsnit, Kunsttryk, Spejle

Stort Lager i indrammede Billeder

AUG. DEETZ

Storegade 32   Flensborg
Telefon 2512
Herrehatte — Pelsvarer

M. MEESENBURG

Telefon 111 u. 333
Jernvarer og Værktøj

Konditorei=Cafe Pfinder

Toosbÿstrasse 23 — Telefon 1853

*Behaglighed, erstklassiges Gebäck, Getränke aller Art
bieten wir unsern verehrten Gästen*

HERMES

Søndertorv 4   Telf. 2216

*Alt i
Strømper og Trikotager*

RESERVERET

DUDEK & THOMSEN

Eisenwaren, Werkzeuge, Haus- und Küchengeräte

FLENSBURG

NEUSTADT 43

